

BoekStart

Handleiding training

Colofon

Uitgave van BoekStart

Tekst: Elly van der Linden, Will Glorius (Deel 1-3), Lisa van der Winden en Wietske Visser, Stichting Taalvorming (Deel 4)

Vormgeving: Lijn 1, Haarlem

Productie: Buro Extern, Alkmaar

© 2018 BoekStart – Kunst van Lezen

Niets van deze uitgave mag vermenigvuldigd worden, op wat voor wijze dan ook, of worden opgeslagen in een gegevensbestand zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Inhoudsopgave

Inleiding	5
Training BoekStart	7
Algemeen	9
Vorbereiding Training BoekStart	9
Trainingsbenodigdheden	9
Opbouw Training BoekStart	10
Uitwerking Training BoekStart	11
Introductie: PowerPoint 1 - Presentatie over BoekStart en Training BoekStart	12
Deel 1 Film 'Baby's houden van boeken'	13
Pauze en opdracht	34
Deel 2: Verkennen babyboeken	35
Deel 3: Ouders en baby's	53
Deel 4: Laagtaalvaardige ouders	61
Reader voor de deelnemers	73
Training BoekStart	73
Over BoekStart	75
Lezen met baby's	77
Belang van voorlezen thuis	80
Voorlezen is belangrijk voor de taalontwikkeling	82
Belang van rijmpjes, versjes en liedjes	83
Boekidee	86
Uitgangspunten communicatie met BoekStartouder	88
Aandachtspunten in de omgang met de BoekStartouder	89
Ondersteunen van laagtaalvaardige ouders	90

Inleiding

BoekStart is als naam voor een leesbevorderingsprogramma midden in de roos als je bedenkt dat het gaat om het aanmoedigen van ouders om vroeg te starten met boekjes geven aan hun baby's en samen daarmee bezig te zijn. BoekStart is letterlijk het begin van een leven lang aandacht voor lezen.

BoekStart wordt in het kader van Kunst van Lezen in opdracht van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap uitgevoerd door Stichting Lezen en de Koninklijke Bibliotheek. BoekStart en in het verlengde daarvan de Bibliotheek *op school* worden uitgevoerd volgens de principes van de doorgaande leeslijn die weer gebaseerd is op de doorlopende leerlijn.

Beginnen in de babyfase

Er is een aantal belangrijke argumenten om al in de babyfase met voorlichting over boeken en voorlezen te beginnen: opbouwen van voorleesroutines, intimiteit, ontwikkelen van responsief gedrag, opbouwen van voorleesvaardigheden en het voorkomen van achterstand.

Ouders worden door voorlichting over lezen en door boekpresentaties op het consultatiebureau en in de Bibliotheek aangemoedigd om hun kinderen vanaf zeer jonge leeftijd (baby's van circa drie á vier maanden) in aanraking te laten komen met boeken en samen met deze boeken bezig te zijn. Het doel is een leescultuur te laten ontstaan binnen het gezin waardoor kinderen zelf gaan lezen en blijven lezen. Om variatie in boeken te bewerkstelligen is het van groot belang dat ouders met jonge kinderen actief gebruikmaken van de plaatselijke Bibliotheek.

BoekStartkoffertje

Het is van belang dat gemeente en professionals uit Bibliotheek, kinderopvang en consultatiebureaus constructief samenwerken, om ervoor te zorgen dat (ouders van) alle baby's bereikt worden en voorlichting krijgen over het belang van (voor)lezen. De Bibliotheek heeft in dit samenspel de regierol en is dus de spil van BoekStart. De Bibliotheek zorgt ervoor dat de binding tussen ouders, kinderen en Bibliotheek vanaf de prilste levensfase tot stand wordt gebracht. Wanneer ouders de BoekStartbon inleveren in de Bibliotheek krijgen ze, naast het gratis lidmaatschap van hun kind het BoekStartkoffertje cadeau. In het koffertje zitten twee babyboekjes en informatiemateriaal. Het BoekStartkoffertje is een belangrijke stimulans om ouders te bewegen meer met boeken bezig te zijn, bijvoorbeeld door regelmatig de Bibliotheek te bezoeken en / of boekjes aan te schaffen. Hierdoor ontwikkelen kinderen op jonge leeftijd een positieve attitude ten opzichte van boeken.

Ontwikkeling training BoekStart

De training BoekStart werd door Elly van der Linden (Bureau Leesbevordering & Taalstimulering 0 – 7 jr) en Will Glorius (interactiespecialist) in 2009 ontwikkeld in opdracht van Cubiss en uitgevoerd in de pilotbibliotheken van BoekStart in Noord-Brabant. Vervolgens heeft via een trainde-trainer-traject een landelijke overdracht plaatsgevonden aan provinciale BoekStarttrainers.

De training biedt Bibliotheekmedewerkers bagage om BoekStart in de Bibliotheek succesvol uit te kunnen voeren. Hoofdonderwerpen zijn: de film over de leesontwikkeling van baby's en de interactie, de opdracht om babyboeken goed te leren beoordelen en het onderwerp over de ontvangst van ouders en baby's die het BoekStartkoffertje komen halen. Nu tien jaar later zijn veel bibliotheekmedewerkers bekend met BoekStart, maar niet iedereen heeft de BoekStarttraining voor bibliotheekmedewerkers gevolgd of dat was een tijd geleden. Het verschil met 2009 is dat veel medewerkers in de praktijk al in aanraking zijn gekomen met BoekStart.

Module: Verdieping Ontvangen laagtaalvaardige ouders

De belangrijkste taak van bibliotheekmedewerkers is de Bibliotheek toegankelijk maken voor iedereen. Deze nieuwe module, aanvullend op deel 1, 2 en 3 van de basistraining gaat daarom in op het benaderen en het wegwijs maken van laagtaalvaardige ouders die met hun jonge kinderen in de Bibliotheek komen. De module is in samenwerking met de G4 Bibliotheken gemaakt en uitgetest.

Als deze module apart als verdieping wordt gegeven, is het raadzaam om te starten met het terughalen van de achtergrond van BoekStart en de opgedane kennis van de bibliotheekmedewerkers. Dat kan met behulp van de aparte PPT of digitaal via de elearning module BoekStart die in het najaar 2018 beschikbaar komt in de landelijke moodle.

Training BoekStart

In de training BoekStart leren bibliotheekmedewerkers hoe ze BoekStartouders met hun baby kunnen ontvangen op een betrokken en deskundige manier. Die deskundigheid ontstaat door meer inzicht te krijgen in wat lezen met baby's inhoudt en hoe de omgang met boekjes door baby's zich ontwikkelt, welke babyboeken aansluiten bij die ontwikkeling, en door te leren over hoe je om kunt gaan met de diversiteit aan ouders die speciaal voor hun baby naar de Bibliotheek komen.

De wijze waarop de allereerste ontvangst van ouders en baby's die het BoekStartkoffertje komen ophalen in de Bibliotheek plaatsvindt, is van groot belang voor het laten ontstaan van een positieve instelling van ouders om de Bibliotheek te blijven bezoeken. Ouders raken betrokken en stellen zich open: wanneer ze vriendelijk benaderd worden, wanneer ze voelen dat het om hun baby gaat, wanneer ze voelen dat er respect is voor hun eigen ideeën over boeken en lezen, wanneer ze gezien worden in hun eventuele schroom of in hun enthousiasme, wanneer ze niet overspoeld worden door (ongevraagde) informatie, tips en adviezen.

Als de ouder ervaart dat de bibliotheekmedewerker op de eerste plaats het belang van de baby voor ogen heeft, dan is de belangrijkste eerste stap gezet voor een goed wederzijds begrip en contact. Om dit eerste contact positief te laten verlopen is nogal wat kennis en zijn nogal wat vaardigheden nodig. Hoewel bibliotheekmedewerkers gewend zijn aan het ontvangen van mensen die zelf het initiatief nemen om de Bibliotheek te bezoeken, en gewend zijn aan informatie geven, blijkt het ontvangen van BoekStartouders en baby's toch anders te zijn. BoekStartouders zijn immers op een vrij directe wijze uitgenodigd. Ze komen dus met andere verwachtingen en bedoeling. Voor nieuwe bibliotheekmedewerkers zijn BoekStartouders een speciale doelgroep waarmee men vertrouwd moet raken. Binnen de groep BoekStartouders behoeven taalzwakke ouders extra aandacht; hierbij kunnen alle bibliotheekmedewerkers ondersteuning gebruiken.

Doelgroep

De training BoekStart is ontwikkeld voor het team bibliotheekmedewerkers die BoekStart in hun Bibliotheek inhoud en vorm gaan geven. Het betreft zowel medewerkers van de front- als de backoffice.

Doelstellingen training BoekStart

Hoofddoel

- Deelnemers zijn in staat om alle ouders adequaat te ontvangen die met hun baby het BoekStartkoffertje komen halen in de Bibliotheek

Leerdoelen: kennis – inzicht - vaardigheden

- De deelnemers kennen de doelstelling en kernboodschappen van BoekStart
- De deelnemers verwerven kennis van de ontwikkeling die een baby van 0 – 1 1/2 jaar doormaakt in de omgang met boekjes

- De deelnemers krijgen inzicht en ontwikkelen enkele vaardigheden die nodig zijn om de interactie rondom boekjes met baby's vorm en inhoud te geven
- De deelnemers verwerven kennis van babyboekjes aansluitend bij de leesontwikkeling van baby's 0 – 1 ½ jaar
- De deelnemers krijgen enig inzicht in leescultuur en de diversiteit aan BoekStartouders
- De deelnemers krijgen enig inzicht in hoe de communicatie over boekjes, lezen en interactie kan verlopen met ouders in de Bibliotheek

Verdieping Ontvangen laagtaalvaardige ouders

Module A: Ons gevoel bij boeken, lezen en voorlezen

- Deelnemers kunnen veelvoorkomende attitudes benoemen van laagtaalvaardige ouders ten opzichte van boeken / lezen
- Deelnemers zien dat hun eigen attitude en die van ouders uit elkaar kunnen lopen: niet alle mensen houden net zoveel van boeken als wij

Module B: Over laagtaalvaardigheid: cijfers en oorzaken

- Deelnemers weten dat laagtaalvaardigheid veel voorkomt
- Deelnemers kunnen verschillende oorzaken van laagtaalvaardigheid benoemen

Module C: Een fijne plek voor laagtaalvaardige ouders

- Deelnemers weten welke dingen ervoor zorgen dat de Bibliotheek voor (laagtaalvaardige) ouders een fijne plek is
- Deelnemers zijn zich bewust van wat zij zelf zouden kunnen doen om daaraan bij te dragen

Module D: Kleine praatjes met ouders

- Deelnemers kennen verschillende manieren van positieve benadering van laagtaalvaardige ouders en weten dat dit bijdraagt aan de positieve sfeer in de Bibliotheek
- Deelnemers kennen verschillende manieren om praatjes te beginnen

Module E: Langere gesprekken met ouders

- Deelnemers weten waar ze ouders naar kunnen verwijzen, zowel binnen als buiten de Bibliotheek
- Deelnemers weten dat het belangrijk is om ouders te wijzen op leesplezier
- Deelnemers snappen de metaforen die goed werken bij ouders om uit te leggen waarom leesplezier en praten in je thuistaal belangrijk zijn

Algemeen

BoekStart

Vorbereiding Training BoekStart

Besprek met het management van de Bibliotheek (intake) de volgende onderwerpen:

- Welke deelnemers meedoen aan de training. Voor wie is het belangrijk om deel te nemen?
Aantal deelnemers en de functie van de deelnemers
- De afspraak dat het management al zoveel mogelijk het programma BoekStart vooraf heeft toegelicht, de deelnemers heeft gemotiveerd en praktische zaken rondom de uitvoering van BoekStart met de bibliotheekmedewerkers heeft besproken
- Welke criteria aan de ruimte worden gesteld: rust (in de Bibliotheek kan in sluitingstijd de telefoon nogal eens rinkelen), plaatsing stoelen, gunstige positie van deelnemers ten opzichte van het scherm en de trainer, verduistering
- Wie de apparatuur verzorgt: digibord of beamer, laptop, luidsprekers (!), scherm
- De meest gunstige positie van de trainer die de film laat zien ten opzichte van de groep. Het prettigst is als de trainer en de aanwezigen elkaar aan kunnen kijken tijdens het vertonen van de film
- De beschikbaarheid van een ruime tafel voor de boeken, liefst zo dat deelnemers om de tafel heen kunnen lopen
- De beschikbaarheid van een flap-over en stiften

Trainingsbenodigdheden

- Dvd BoekStart
- Eventueel eigen apparatuur
- Internetaansluiting
- Collectie babyboeken 0 – 1 ½ jr
- BoekStartkoffertje met inhoud
- Los exemplaar van het boekje dat ook (verpakt) in het koffertje zit
- Voorbeeld van de BoekStartbon
- Flap-over met stift (voor noteren van tussentijdse vragen)
- BoekStartreader voor elke deelnemer
- PPT1: Training BoekStart
- PPT2: foto's voorleesontwikkeling en boekjes
- PPT3: verdieping ontvangen en ondersteunen laagtaalvaardige ouders
- Hand-out 1: Introductie
- Eventueel naamkaartjes (voor naam en functie) en stiften
- Voorleesfragmenten BoekStart
- BoekStartfoldermateriaal
- Leporello

Opbouw Training BoekStart

Tijd	Inhoud	Werkvorm	Benodigdheden
9.30	Opening Kennismaking Afspraken	Interactief aanbieden	Evt naamkaartjes
9.40	Introductie BoekStart Wat is BoekStart Doelstelling Werkwijze Onderzoek	Presentatie	PowerPoint 1
10.00	Deel 1: Film 'Baby's houden van boeken' Filmfragment Abigail en David	Vertonen film Kijksuggesties geven en interactief begeleiden	Dvd 'Baby's houden van boeken' links https://vimeo.com/album/4237253 en Digibord of laptop, beamer, scherm, luidsprekers
10.40	Pauze met opdracht	Opdracht: Boekje uitkiezen dat aanspreekt en bij welke fase(n) van leesontwikkeling past dit boekje	Collectie babyboekjes 0 – 1 ½ jaar
10.55	Deel 2: Verkennen babyboeken	Interactieve bespreking met vragen en opdrachten	Collectie babyboekjes 0 – 1 ½ jaar PowerPoint 2
11.30	Deel 3: Ontvangen van BoekStartouders en baby's die het BoekStartkoffertje komen ophalen in de Bibliotheek	Warming-up Presentatie en interactieve bespreking over leescultuur in gezinnen Rollenspel Nabespreking	BoekStartkoffertje BoekStartboekje
12.30	Evaluatie en afsluiting		Readers

	Deel 4: Laagtaalvaardige ouders		PowerPoint 3
15 min	Module A: Ons gevoel bij boeken, lezen en voorlezen		
15 min	Module B: Over laagtaalvaardigheid: cijfers en oorzaken		
20 min	Module C: Een fijne plek voor laagtaalvaardige ouders		Filmpje Merve
15 min	Module D: Kleine praatjes met ouders		Werkblad
15 min	Module E: Langere gesprekken met ouders		

Uitwerking Training BoekStart

9.30 uur (voorbeeldtijd)

Opening

Korte kennismaking

Benodigheden: eventueel naamkaartjes en stiften.

1. Stel jezelf voor.

Vertel bijvoorbeeld wat je boeiend vindt aan BoekStart of wat je betrokkenheid is bij BoekStart.

2. Deelnemers stellen zich voor.

Namen noemen / functies / maak eventueel gebruik van naamkaartjes als men elkaar niet kent.

Afspraken

Maar afspraken over begin, pauze, einde, over tussentijds en eerder vertrekken.

9.40 uur (voorbeeldtijd)

Introductie: PowerPoint 1 - Presentatie over BoekStart en Training BoekStart

Benodigheden:

PPT1 en hand-out 1

Uitdelen van hand-out 1

Geef aan dat je er van uitgaat dat al bekend is via het management van de Bibliotheek hoe BoekStart in deze gemeente is georganiseerd en hoe BoekStart wordt uitgevoerd. Met name de praktische uitvoering moet men al redelijk goed weten en voor zich zien.

1. Aandachtspunt voor de trainer

Start met een paar onderzoeksfeiten die snel het belang van voorlezen onderstreept. Het doel van deze PPT1 is om meteen een kader te geven van wat BoekStart is en inhoudt. Dat is voor een groot deel al bekend (hoort bekend te zijn). Ga er niet breed op in. Zie het als een snelle, heldere en motiverende opfrisser. De onderzoeksresultaten van BoekStart zijn belangrijk om de relevantie van BoekStart duidelijk te maken.

Aandachtspunt voor de trainer

Tijdens de training blijkt dat men verwachtingen en bedoelingen over de eigen rol, en de manier waarop die wordt uitgevoerd in de eigen praktijk, soms moet / gaat bijstellen. Dat komt omdat men meer begrip krijgt en beter voor zich ziet hoe het ontvangen van de ouders zal gaan.

Bijvoorbeeld: men begrijpt dat het belangrijk is om rechtstreeks met een baby en een boekje interactie te laten zien. Dus men ontdekt dat het ontvangen van ouders geen kwestie is van bijvoorbeeld: begroeten, gegevens noteren en inschrijven, koffertje geven en laten zien waar de babyboeken liggen.

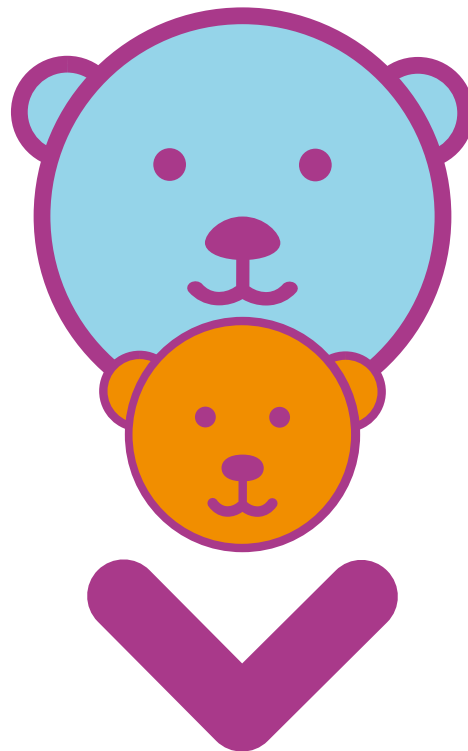
Dwars door alles heen stellen deelnemers praktische vragen of uiten hun zorgen over de eigen situatie en uitvoering. De leidinggevende en de andere deelnemers tonen bij die vragen en zorgen meteen een grote betrokkenheid. De leidinggevende neemt op dat moment de gespreksleiding van je over en jij als trainer loopt het risico dat er veel tijd gaat naar het bespreken van die vragen en opmerkingen. Pas nadat iedereen is geïnformeerd en / of is gerustgesteld, kun je weer verder met de inhoud.

Voorkom dat je op dat moment te veel tijd gaat verliezen aan praktische organisatorische onderwerpen. De vraagsteller moet in ieder geval wél ervaren dat de vraag gehoord is en beantwoord zal worden door de projectleiding. Noteer (parkeer) de vraag op een flap en laat de projectleiding aangeven wanneer op alle vragen over de concrete uitvoering ingegaan zal worden. Leg uit waarom je dat zo doet.

Deel 1

Film 'Baby's houden van boeken'

Deel 1
Film 'Baby's houden van boeken'

BoekStart

Deel 1: Film 'Baby's houden van boeken'

10.00 uur (voorbeeldtijd)

De BoekStartfilm is als dvd te bestellen via de BoekStart bestellijst. Ook kunnen de fragmenten digitaal bekeken worden via <https://vimeo.com/album/4237253>, wachtwoord: boekstart

Vanwege de vervanging van een aantal scenes loopt de nummering niet gelijk op.

Suggesties voor onderwerpen om voorafgaand aan de film te bespreken

Het is niet de bedoeling om al deze onderwerpen vooraf te bespreken. Stem je af op de groep en maak je keuze. Ook tijdens het vertonen van de film kun je een van de onderwerpen even kort ter sprake brengen, soms in aansluiting op een vraag of opmerking van de deelnemers.

- Er is een film gemaakt om ouders te laten zien wat je met baby's en boekjes kunt doen voordat er echt sprake is van voorlezen. De film heet 'Baby's houden van boeken' en dat dit waar is, is goed zichtbaar in de film: je ziet het plezier, de spanning en concentratie bij de baby's
- In de fragmenten wordt getoond hoe intensief baby's met boekjes bezig zijn en hoe de ontwikkeling verloopt vanaf het moment dat ze gefixeerd kijken naar zwart-witcontrasten tot en met het betekenis geven aan plaatjes en er bij gaan praten. Het is de leesontwikkeling van baby's vanaf ongeveer 3 maanden tot ongeveer 1 1/2 jaar. Naast de film is er recent een nieuw filmpje gemaakt. Dit fragment is te vinden via een aparte link
- De film laat scènes zien die werken als voorbeeldgedrag voor ouders (en professionals):
 - hoe ondersteun je het kind goed bij het omgaan met boekjes
 - hoe verloopt de interactie bevredigend voor kind en ouder
 - wat betekent een sensitieve responsieve houding
 - hoe gebruik je taal als je met baby's met boekjes speelt
- De situaties en de baby's in deze film zijn geen uitzonderingen. Naast deze filmbeelden zouden er nog veel vergelijkbare beelden getoond kunnen worden. Je zou kunnen zeggen: alle baby's over de hele wereld zouden in dezelfde omstandigheden hetzelfde doen
- De opnamen zijn gemaakt in thuisituaties en op een kinderdagverblijf
- De fragmenten worden in de volgorde van de leesontwikkeling getoond met onderbreking van kijksuggesties. Tijdens het tonen worden de beelden stilgezet om het gedrag van kind en volwassene nauwkeurig te benoemen, het gedrag uit te leggen, om iets te vertellen over de fase van leesontwikkeling, een vraag te (laten) stellen en eventuele vragen te beantwoorden
- De teksten die onder in de balk meelopen zijn bedoeld voor ouders om enige ondersteuning te geven tijdens het kijken in een niet-begeleide situatie, zoals vertoning in de babyhoek in de Bibliotheek of op het consultatiebureau. De tekst heeft betrekking op: wat gebeurt er in het fragment (wat doet de baby?) en wat is belangrijk dat de volwassene doet in reactie op het gedrag van het kind
- Hoe en waar kan deze film worden gebruikt?
 - speel de film af op het moment dat ouders met baby's in de Bibliotheek / in de babyhoek aanwezig zijn

- laat scènes zien die goed aansluiten bij de bezoekende baby, bij het 'boekgedrag' van de bezoekende baby of naar aanleiding van een vraag van de bezoekende ouder
- toon de film op het consultatiebureau
- toon de film in het begin en bij de afsluiting van een groepsbijeenkomst met BoekStartouders en baby's

1. Aandachtspunt voor de trainer

Héél korte opmerkingen, bijvoorbeeld 'door de ogen van het kind', kun je maken terwijl de film doorloopt. Overigens is het aan te raden om de film even stil te zetten, en op een goed stilstaand beeld te laten staan, als je iets wilt vertellen. De deelnemers zien de film voor het eerst en willen graag horen wat er in de film gezegd wordt. Als je er tussendoor praat ervaart men dit als storend.

2. Aandachtspunt voor de trainer

Het is zinvol om vooraf uitleg te geven over hoe men in deze tijd met een overvloedige beeldcultuur over het algemeen naar een film kijkt. Geef aan dat ouders vluchtig kijken. Wij doen dat zelf ook waarschijnlijk. Een film duurt snel te lang of boeit niet: 'ga maar verder ik heb het wel gezien zo'. Vertel hoe indrukwekkend het is om juist heel precies te kijken naar wat er gebeurt, bijvoorbeeld: *kijk de oogjes vangen het boekje nu weer / zie hoe de handjes frummelen om los te komen en de beweging naar het boek te maken / kijk hoe het kind verwerkt wat het ziet en hoe het nadenkt / zie hoe de volwassene wacht op het initiatief van het kind enz.)* Zo maak je de deelnemers alert op een andere manier, een nauwkeuriger en meer attente manier van kijken. Als je dit aan de deelnemers vertelt, zullen ze zelf meteen meer geïnteresseerd kijken. Het is een echte 'eye-opener'!

Vertel dat de deelnemers dit zullen ervaren. Ze gaan begrijpen dat zij hier zelf ook rekening mee moeten houden als ze met ouders de film bekijken. Ze kunnen leren hoe ze die vluchtige houding op kunnen vangen door op een betrokken manier de aandacht van ouders te vestigen op wat er precies in het fragment gebeurt. Ouders raken dan geboeid en opmerkzaam.

3. Aandachtspunt voor de trainer

Deelnemers denken dat de kinderen in de film en de volwassenen elkaar goed kennen. In de fragmenten op het kinderdagverblijf zien Will en Elly, en de kinderen elkaar voor het eerst. Toch lukt het samen spelen met een boekje meteen. Het is belangrijk voor de bibliotheekmedewerkers om dit te weten. Er ontstaat vertrouwen dat ook zij speels en direct goed contact kunnen maken met baby's die ze voor het eerst ontmoeten.

4. Aandachtspunt voor de trainer

Deelnemers willen vaak exact leeftijden weten waarop een bepaald gedrag vertoond wordt. Hoewel het prettig is om die leeftijden als houvast wel te kennen, is het beter om nu aan te geven dat het gaat om inzicht in de ontwikkeling die baby's doormaken in de omgang met boekjes: 1. exploreren van het boekje, 2. hanteren van het boekje als boek en 3. gericht raken op de inhoud en

betekenis geven aan plaatjes. De verschillende fasen lopen overigens gedurende een lange periode nog vaak door elkaar.

Het is niet de bedoeling dat een bibliotheekmedewerker bij het adviseren over babyboeken eerst naar de leeftijd van de baby vraagt en op basis daarvan de ouder bepaalde babyboekjes adviseert. Beter is het om te kijken naar wat de baby concreet met een boekje doet en daar vanuit te gaan. Of men laat de ouders vertellen wat hun baby op dit moment met een boekje doet en daaruit kan de conclusie getrokken worden welke boekjes daarbij aansluiten.

5. Aandachtspunt voor de trainer

Geef de deelnemers de tip om zelf de film na de training nog een paar keer goed te bekijken zodat ze profijt hebben van het voorbeeldgedrag dat wordt getoond. Ze leren snel welk fragment ze het beste op kunnen zoeken om een ouder te tonen.

Start film 'Baby's houden van boeken'

Scene: Sara en Elly: kijken naar een boekje met zwart-witcontrast (scene 1 van de dvd)

Tekst in beeld

Rust

Je laat je baby kijken door het boekje goed stil te houden

Sara is 3 maanden als ze vol aandacht naar een stoffen boekje kijkt met zwart-wit / geel contrasten. Dat ze het plezierig vindt om hier naar te kijken zie je aan haar gezichtsuitdrukking en aan de kleine bewegingen die ze maakt. Elly houdt het boekje goed stil zodat Sara haar ogen kan blijven fixeren op de spannende zwart-witlijnen. Het is niet nodig telkens iets anders te laten zien. Het is voldoende om een baby de tijd te geven om rustig naar het plaatje te kijken. Wanneer het boekje veel heen en weer bewogen zou worden en er steeds veranderd zou worden van pagina, geeft dat onrust. Dat heeft een frustrerende uitwerking en voegt niets toe aan het kijkplezier.

Door de ogen van de baby

- wat zie ik daar? Zwart-wit.... dat is spannend... dat kan ik goed zien.....

Taalstimulering

- Elly begeleidt wat Sara doet met rustige woorden: 'Kun je al zo goed kijken? Kijk maar! Dat is spannend om te zien!'

Toelichting

- De baby kijkt, pakt het boekje nog niet
- Jonge baby's zien graag zwart-witcontrasten
- De zwart-witte golflijn lijkt voor ons niet boeiend maar voor een baby wél. Het is niet minder spannend dan een object zoals bijvoorbeeld de zwarte auto die ook in het boekje staat

1. Aandachtspunt voor de trainer

Deelnemers denken vaak dat dit kijken maar heel kort duurt. In werkelijkheid keek Sara bijna 10 minuten naar dit boek. Er is dan ondertussen twee keer gewisseld van plaatjes.

2. Aandachtspunt voor de trainer

Bij deze scene komt vaak de vraag of, wanneer en welke kleuren baby's zien. Aangezien hierover heel diverse antwoorden te vinden zijn, is het meest bevredigende antwoord: wetenschappelijke onderzoeken leveren verschillende bevindingen. We weten het niet precies. Wel duidelijk is dat baby's langer aandachtig naar een zwart-witplaatje kijken dan naar een gekleurd plaatje.

David en Abigail: genieten van elkaar en van het boekje

Fragment 1: David en Abigail lezen samen een babyboekje

Fragment 2: Vervolg van het samen lezen en Abigail vertelt hoe zij dit beleeft

Fragment 3: Abigail zingt een slaapliedje voor David

Aandacht geven: als je goed kijkt naar hoe je baby met het boekje bezig is, kun je hem goed volgen en de ruimte geven.

We zien baby David en zijn moeder Abigail die samen een boekje lezen. David is een baby van bijna 5 maanden. Hij heeft een babyboekje in zijn handjes en daar gaat hij mee om zoals alle baby's dat doen: vasthouden en loslaten, er met zijn handje op slaan, erin happen, geboeid naar kijken en luisteren naar het geknisper. Abigail zie je op de eerste plaats als liefdevolle moeder met volle aandacht voor haar baby. Ze laat als ouder op een spontane en natuurlijke manier zien hoe ze leest met haar baby en een slaapliedje voor hem zingt.

De kracht van het filmpje zit zowel in de aandachtige sfeer, als in de manier waarop Abigail reageert op David. Ze is heel sensitief voor wat hij doet. Ze laat hem zijn gang gaan en daardoor kan David het boekje op zijn eigen manier ontdekken: wat is dit voor een ding? Abigail volgt hem precies en praat over wat hij doet en over wat er te zien is in het boekje. Je ziet hoe ze allebei genieten.

Door de ogen / oren van de baby

- *Dat is leuk wat ik nu in mijn handen heb als ik er op sla hoor ik een leuk geluidjeen kijk wat een fijne kleurtjes.... telkens weer andere kleurtjes*
- *Mama zegt dat er een leeuw in mijn boek staat.... dat begrijp ik nog niet maar ik vind het fijn als ik mama hoor praten ... dat zijn ook fijne geluiden*

Taalstimulering

- Abigail weet best dat David nog niet begrijpt dat het een leeuw is die hij ziet en dat hij ook niet begrijpt wat ze allemaal vertelt. Ze voelt wél aan dat hij het plezierig vindt als zij praat. Je ziet dat hij geniet en dat komt ook zeker door het horen van haar vertrouwde stem en de toon waarop ze met hem praat. Het fijne van boekjes lezen met een baby is dat je daarbij vanzelf gaat praten. Door te praten hoort een baby allerlei klanken waardoor hij gevoelig wordt voor taal

Onderzoek naar effect van praten bij een boekje:

- Bij baby's en dreumesen is gekeken bij welke activiteiten de kans op intensieve talige interacties het grootst is. Gekeken is naar samen spelen, voorlezen, zelf spelen, liedjes zingen, verzorgende momenten, verhalen vertellen en eten. Boekjes lezen geeft de meeste kans op talige interacties
- Baby's met wie boekjes worden bekeken, laten als 1-jarigen meer klinkertonen horen en produceren meer combinaties van klinkers en medeklinkers dan baby's met wie niet gelezen is

Toelichting

- Als de baby zelf lekker met een boekje bezig is, is het voor hem het fijnste als hij daarbij zijn eigen gang kan gaan
- Je bent goed afgestemd op de baby als je niet zelf voortdurend nieuwe prikkels geeft, bijvoorbeeld door ook mee te doen met knisperen of het nog eens extra hard laten knisperen aan het oortje. Je ziet dat Abigail dat geen enkele keer doet. Wat David zelf doet is al spannend genoeg
- Het is goed als je van jezelf weet of je de baby volgt in wat hij doet, of dat je meer geneigd bent om zelf ook allerlei initiatieven te nemen. Je begrijpt dat extra prikkels van jouw kant storend kunnen zijn. Je weet van wat jij doet of dat wel of niet iets toevoegt aan het leesplezier

Fase leesontwikkeling

In deze eerste fase doet een mens zijn allereerste leeservaringen op. Als dat positieve ervaringen zijn leggen die de basis voor leesplezier in zijn verdere leven

- Fase 1: exploreren (ontdekken en onderzoeken) van het boekje door ermee te handelen en door de zintuigelijke ervaringen. De baby heeft tactiele ervaringen door het boekje vast te houden, erin te happen, het te bewegen en het materiaal en het gewicht te voelen. Auditieve ervaringen door het geluid te horen dat het boekje maakt en wat er gezegd en verteld wordt. Visuele ervaringen door het zien van de verschillende kleuren en vormen

1. Aandachtspunt voor de trainer

Bij deze scene van David en Abigail is een aparte handleiding gemaakt met nog meer toelichting en suggesties voor allerlei gespreksonderwerpen die naar aanleiding van wat er in dit filmpje gebeurt besproken kunnen worden. De handleiding staat op de bestellijst van BoekStart.

Scene: Laura en Elly: alle eendjes zwemmen in het water (scene 4 van de dvd)

Toevoegen

Je geeft je volle aandacht als je wijst, praat en zingt voor je baby

Vervolgens krijgt Laura een stoffen boekje in handen dat ze op dezelfde manier onderzoekt als het knisperboekje. 'Even proeven, goed vasthouden, en even kijken. Hé wat zijn dat? Nu komt er een initiatief van Elly om op een plaatje te wijzen, dwz de aandacht te richten op de inhoud van het boekje. Ze ziet dat Laura even in het boekje kijkt en wijst meteen op de eendjes en vertelt: Dat zijn eendjes. 'Alle eendjes zwemmen in het water...' Laura kijkt verrast op. Wat hoort ze nou toch? Zingen! Laura is zo verbaasd dat je zou denken dat ze niet gewend is dat er een liedje gezongen wordt. Omdat het zingen Laura zichtbaar plezier doet, herhaalt Elly het liedje nog eens terwijl ze ritmisch met haar vinger meetikt op het boekje en de wangetjes van Laura.

Door de ogen / oren van de baby

- *Wat hoor ik daar?... zingen ... van de eendjes ... dat is leuk....*

Taalstimulering

- Elly vertelt wat er te zien is ... eendje en nog een eendje... vertelt wat Laura doet *hap eendje .. even voelen .. dat is lekker zacht hè...* Wat er te zien is nog eens ... *kwak kwak eendjes*
- Als Elly zingt hoort Laura alle woorden die horen bij 'Alle eendjes zwemmen in het water'

Toelichting

- Met je vinger tikken op een plaatje in een boek is een automatisch gebaar dat bedoeld is om de blik te vangen voor het plaatje. Het is het begin van aanwijzen, een gebaar dat typisch bij voorlezen hoort
- Een liedje zingen is een toevoeging die komt van de voorlezer. Het maakt van het samen spelen en lezen een rijker voorleesmoment en interactiemoment
- Zingen bij een plaatje in een boekje kan een van de voorleesroutines worden

Fase leesontwikkeling:

- Fase 1: exploreren van het boekje: met de handen
- Er is daarnaast kort aandacht voor de inhoud van het boekje omdat dat wordt opgeroepen. Dat gebeurt niet spontaan vanuit de baby zelf

1. Aandachtspunt voor de trainer

Hier, of op een ander moment in de training, komt het onderwerp 'liedjes zingen' aan bod. 'Zing met je baby' is een belangrijke boodschap, vooral 'Zing **zelf** met je baby'. De baby hoort graag je stem, geniet van melodie, ritme en sfeer. Een cd heeft andere kwaliteiten. Door zelf te zingen kun je je precies afstemmen op de baby. Een cd kan dat niet. Denk bij waarde van zelf zingen aan: goed afstemmen van je toonhoogte, hard of zacht zingen, vlug of langzaam, herhalen en meebewegen. Vertel dat baby's een aangeboren ritmegevoel hebben en dat dit belangrijk is voor de taalontwikkeling.

Scene: Sara en Elly: friemelen aan het vlindertje (scene 5 van de dvd)

Ontdekken

Benoemen wat je baby ziet, brengt rust en stimuleert het spel met het boekje

Een baby onderzoekt een boekje eerst met de mond en daarna overweegt het exploreren met de handjes. Sara kan heel lang bezig blijven met krabbelen en frummelen aan de knispervleugels van het vlindertje dat voor op dit boekje staat. Het is blijkbaar een prettig gevoel, een prettig geluid en prettig om naar te kijken. Ondertussen zit ze rustig op schoot en hoort vertellen wat ze doet: 'daar kun je lekker aan krabbelen, dat maakt een leuk geluid, en nu even om je heen kijken, ja daar is mama met de camera, en nu weer naar het boekje kijken!' Voor een baby is het heerlijk als het merkt dat de eigen initiatieven door de volwassene worden gevolgd en benoemd.

Door de ogen van de baby

- ... lekker zitten ...mama is er ook ...dat voelt fijn....beetje frummelen ...hoor je dat ook?

Taalstimulering

- Elly vertelt wat Sara vastheeft ... een vlinder ... vleugeltje van de vlinder ... Ze benoemt wat Sara doet:even krabbelen ... even daar kijken ...naar de lampen kijken naar mama kijken ... Ze benoemt meteen wat Sara ziet als Sara naar het vlindertje kijkt ... dat is het vlindertje ...en benoemt wat er zo leuk is samen ... dat is een boek!....
- Sara maakt geluidjes, brabbelt. Elly herhaalt wat Sara zegt

Toelichting

- Je kunt het gedrag van de baby beter niet sturen, je hoeft alleen te kijken en de baby te volgen in zijn bedoelingen. Laat de baby de eigen gang gaan
- Stem je af op de stemming van de baby, dromerig en rustig in dit geval
- Zolang het boekje interessant is, geef je geen ander boekje

Fase leesontwikkeling

- Fase 1: exploreren van het boekje: tactiele ervaringen, luisteren naar het knisperen en beetje kijken hoe iets er uitziet wat je voelt en hoort

- fase 2: hanteren van het boekje: Sara begint met leren hoe je een boekje vasthoudt en ermee manipuleert

Scene: Sara en haar vader: boek op de grond (scene 7 van de dvd)

Spelen

Speel mee met wat je kind uit zichzelf doet

Het spel tussen Sara en haar papa wordt vervolgd. Sara brabbelt wat en haar papa doet het geluid na. Sara duwt nog steeds het boekje weg en kijkt waar het gebleven is, inderdaad op de grond. Ze wil het ook graag weer pakken als ze het terugkrijgt. Haar papa begint er wat genoeg van te krijgen. Als Sara het boekje weer op de grond laat vallen bedenkt hij dat ze het nu zelf wel op kan rapen. Dat doet ze met veel plezier. Meteen bedenkt hij iets anders en Sara lijkt dat te verwachten: wat gaat papa nu weer bedenken? Het boekje hoog in de lucht? Dat kent ze en ze heeft plezier als het boekje weer bij haar terugkomt.

Door de ogen van de baby

- ha, zelf oprapen dat is leukoh, wat doet papa nou weer?...

Taalstimulering

- Als Sara wat mopperige geluidjes maakt vraagt haar vader ... *wat nou? en nou?* ... hij vertelt wat hij Sara laat doen.... *pak het zelf maar ...pak maar ...en bemoedigt.... goed zo!...*
- De vader van Sara reageert meer non-verbaal dan verbaal

Toelichting

- Iets weggoien dat weer terugkomt is een leuk spelletje dat graag herhaald wordt
- Als een baby een boekje wegduwt wil dat niet altijd zeggen dat het er niet meer mee wil spelen. Als de baby het boekje weer terugziet is het vaak weer opnieuw interessant

Fase leesontwikkeling

- Fase 2: hanteren van een boekje door ermee te manipuleren

1. Aandachtspunt voor de trainer

Deelnemers vragen zich soms af wat deze scene nog met lezen te maken heeft. Het is van belang uit te leggen dat het spelen met een boekje nu nog vooral het belangrijkste is. Er ontstaan ondertussen routines bij ouders en baby's: wij spelen samen regelmatig met een boekje. Nu is dit leuk om samen te doen. Een andere keer vertellen we over wat er te zien is op de plaatjes of zingen we een liedje over wat er te zien is in het boek.

2. Aandachtspunt voor de trainer

Een aardig onderwerp bij deze scene is vertellen dat vaders graag van alles verzinnen als ze met hun kind spelen. Dat is gebleken uit een onderzoek in België naar de ervaringen met 'Boekbaby's'. Vaders zijn meer entertainers dan moeders. Vaders bedenken spelletjes waarvan ze denken dat hun baby die leuk vindt, herhalen dat een paar keer en verzinnen dan weer iets anders.

Scene: Sara en haar moeder: poesje, poesje poezepoes (scene 8 van de dvd)

Versjes voorlezen

Het ritme en de melodie van versjes stimuleren het taalgevoel

Sara is nu ongeveer 10 maanden en druk bezig met het hanteren van een kartonnen boekje. Haar moeder biedt haar een nieuw boekje aan: *'moet je deze kijken...'* Ze weet dat er een plaatje van een poes instaat. En een poes, die kent Sara. De oppas heeft een poes! Het plaatje ontlokt bij Sara een lach, ze bekijkt de poes en slaakt een gillette. Enthousiast kijkt ze haar moeder aan. *'Poes, poesje, poezepoes'*, hoort ze haar moeder zeggen. Er is intens interactie tussen moeder en kind. Moeder lacht naar haar en leest de tekst: *'met je zachte velletje, en je tingtingbelletje..'* Sara trekt nu nog het boek weg want ze wil ermee handelen. Ze begrijpt nog niet dat haar moeder leest wat er in het boek staat. Ze hoort de rijmzinnnetjes wel en ook de veranderde toon (in vergelijking met spreektoon) waarop die gezegd worden.

Door de ogen van de baby

- ... *ha, een poes....die ken ik wat zegt mama?....hopla met het boek....*

Taalstimulering

- Moeder heeft Sara recht tegenover zich op schoot gezet. Zo ziet Sara hoe de woorden gevormd worden
- Moeder vertelt wat ze denkt dat Sara wil *nog meer?* ... Ze vraagt aandacht voor wat er te zien is in het boek ... *wie is dat?*... en ze geeft het antwoord dat Sara nog niet geven kan maar wel al kent ... *de poes!..... jaaaa... de poes....* Ze voegt nog meer taal toe *de poes van Alie, je kunt de poes aaien vertelde Alie* ... Op een enthousiaste kreet van Sara antwoordt moeder meteen met ... *jaaaaa...* moeder laat daarmee merken dat ze Sara's enthousiasme begrijpt
- Moeder van Sara leest de rijmtekst. Zo hoort Sara woorden en klanken die door de tekst geboden worden en die moeder wellicht zelf niet zo gemakkelijk zou gebruiken

Toelichting

- Als je een baby tegenover je zet op je knieën dan heb je snel goed contact. Je maakt oogcontact,

ziet elkaars mimiek en een kind ziet hoe je praat

- Versjes lezen is niet alleen leuk, maar is voor baby's heel belangrijk voor het taalbewustzijn en taalgevoel dat ontstaat door het ritme van de woorden, de klanken en de alliteratie

Fase leesontwikkeling

- Fase 2: hanteren van het boek: boek open maken, bladzijden omslaan
- Fase 3: gericht op de inhoud: kijken naar een plaatje (meestal nog maar kort, vluchtig)

1. Aandachtspunt voor de trainer

Wanneer een baby vooral bezig is met het spelletje van bladzijden omslaan van voor naar achter, van achter naar voor of middenin, dan krijg je als voorlezer niet echt de kans om een tekst voor te lezen. Toch is het horen van tekst iets waar een baby van geniet, zeker van rijmteksten. Daarom is het geweldig als de voorlezer de tekst van het versje van buiten kent en op kan zeggen. Als een baby de rijmteksten vaak hoort weet het op een bepaald moment wanneer het versje is afgelopen en de volgende bladzijde aan de beurt is.

Scene: Koen en Elly: bladeren en aanwijzen (scene 9 van de dvd)

Aanwijzen

Zelf bladeren en details ontdekken, dat is spannend

Koen kiest een boek met foto's van dieren. Hij probeert met zijn beide duimpjes de dikke bladzijden van elkaar te krijgen. Dat is een hele prestatie en een teken dat hij snapt wat je met een boekje doet. Hij heeft het daar druk mee tot hij ineens iets ontdekt. Op de achterkant van dit boek ziet hij kleine plaatjes. Op een daarvan staat een kuikentje. Daar reageert hij op. Hij wijst, lacht en kijkt op alsof hij zeggen wil: 'Zie jij dat ook? Kijk! Een kuikentje!' Samen wijzen en lachen: 'Goed zo! Dat heb jij goed gezien'. In dit filmfragment wordt duidelijk wat een prachtige stap in de leesontwikkeling het is als een kind gaat herkennen wat er op een plaatje staat.

Door de ogen van de dreumes

- ... oef dat is lastig..... goed proberen ... hé wat zie ik daar?

Taalstimulering

- Elly vertelt wat Koen en zij gaan doen *kijken, ja dat is gezellig ...Ze benoemt wat Koen ziet, ontdekt ... daar is de kip... en de zwaan.... dag zwaan... dag kip ... toktoktok ... en wat er gebeurt en boekje dicht... hoe moet je het nou weer openmaken hè?... aan deze kant kan het niet open ... zal ik je eens helpen ...nu is het open....* Elly reageert meteen als Koen iets zegt over wat hij ziet en gaat er op door... *dat is een kuikentje ... en een schaapje ...*

Toelichting

- Een boekje is nog altijd een spannend ding om te leren hanteren: open maken, bladeren, omdraaien als de plaatjes ondersteboven staan. De voorlezer biedt ondersteuning maar laat het kind zoveel mogelijk zelf het boek hanteren
- Het kind weet dat er plaatjes te zien zijn als het een bladzijde omslaat of het boek openslaat. Die plaatjes trekken de aandacht, zeker wanneer het kind iets bekends ziet. De aandacht is meestal nog kort maar de dreumes kijkt wel al heel goed naar wat er te zien is. Plaatjes worden aangewezen, met het handje erop geklapt en aangetikt met de vinger
- Het is soms verbazingwekkend hoeveel oog een kleine dreumes kan hebben voor details als die

bekend zijn en herkend worden

- De interactie bestaat altijd nog uit benoemen wat het kind doet, aanmoedigen en mee verrast zijn over wat er te zien is. Let op waar het kind precies naar kijkt. Betreft het jou in wat het ziet? Wijs aan, vertel hoe iets heet. Misschien kent het kind het woord al (passieve woordenschat / receptieve beheersing) of zegt het zelf al hoe iets heet (actieve woordenschat / productieve beheersing)

Fase leesontwikkeling

- Fase 2: hanteren van het boekje als boek: het is spannend om het boek open te maken en bladzijden om te slaan
- Fase 3: gericht op de inhoud: herkent een en ander op de plaatjes

1. Aandachtspunt voor de trainer

Bij deze scene vindt men het interessant als je vertelt dat kinderen op deze leeftijd druk bezig zijn met kruipen, staan en leren lopen. Veel ouders geven aan dat hun kind niet rustig op schoot wil blijven zitten, dus het lezen lukt nu volgens hen niet goed meer. Je kunt uitleggen, en in deze scene laten zien, dat er korte momenten zijn van samen even lezen. Het kind schuift van je schoot af, kruipt weg en komt even later weer terug met een boekje. Het wil weer op schoot of het blijft met het boekje op de grond zitten. Zo kun je ook lezen. Het is zinvol om te weten dat dit heel herkenbaar gedrag is. Ouders kunnen nu hun verwachtingen bijstellen en leren: lezen, samen een boekje kijken, duurt nu vaak maar eventjes. Het is toch de moeite waard. Over een tijdje verandert dat weer en blijft het kind langer zitten en meedoen.

Scene: Fleur en Will: oogjes van de poes en oogjes van Fleur (scene 10 van de dvd)

Herkennen

Je dreumes leert het verband zien tussen plaatjes en echte dingen

Will heeft Fleur gewezen op de poes op de voorkant van het boek. Ze vertelt over het velletje van de poes, 'aai poes', en ze wijst de oortjes van de poes aan. Fleur kijkt geboeid. Ze snapt het: oortjes, die heeft zij zelf ook! En met haar vingertje gaat ze naar haar eigen oor. En ogen? Fleur drukt met haar vinger tegen haar oogje en gaat op zoek naar het oor van Will. Ja hoor, Will heeft oren en Fleur heeft ook oren.

Door de ogen van het kind

- ... oortjes?.. dat weet ik, hier... en oogjes, die heb ik ook .. en bij jou ook... kijk maar...

Taalstimulering

- Will benoemt wat Fleur ziet en breidt dat uit... dag poes.... Ze vertelt wat Fleur aanwijst en dat wordt nu het gespreksonderwerp: *dat zijn jouw oortjes... Will heeft ook oortjes....kijk en de poes heeft ook oortjes.* Als Fleur even afgeleid is en naar de grond kijkt zegt Fleur ... *ba...* en Will geeft meteen antwoord met hetzelfde woordje ... *ba...* Ze vertelt wat ze begrijpt dat Fleur wil doen... *gaan we verder kijken?....* en leert Fleur hoe iets heet... *dat is de geit*

Toelichting

- Een eenjarige gaat steeds meer verband leggen tussen wat het ziet op een plaatje, het woord dat het hoort en iets concreets
- De dreumes krijgt steeds meer aandacht voor de plaatjes en vindt het leuk om telkens te ontdekken wat er op de bladzijde te zien is
- Vanaf nu komt het steeds beter betekenis kunnen geven aan plaatjes in volle gang evenals het verrijken van de (nu nog vooral passieve) woordenschat

Fase leesontwikkeling

- Fase 2: boek hanteren: open maken en bladeren gaat steeds beter
- Fase 3: gericht op de inhoud: herkennen wat er te zien en leren hoe het heet

1. Aandachtspunt voor trainer

Hoewel in deze scene te zien is dat er een flinke stap is gemaakt in de leesontwikkeling, is het goed om te vertellen dat de drie fasen van leesontwikkeling heel lang door elkaar kunnen blijven lopen: het rondzwaaien en wapperen met een boek blijft een kind soms lang doen. Lekker zitten bladeren om de lol van het bladeren ook. De gerichtheid op de inhoud van een boekje is soms intens en dan weer een hele tijd vluchtig. Soms zie je in één voorleesmoment alle fasen terug.

Scene: Lise en Elly: samen praten bij plaatjes (scene 12 van de dvd)

Ontdekken

Alles draait om: kijken naar je kind, volgen, benoemen en toevoegen

Lise is een dreumes van ruim anderhalf jaar. Op een bedachtzame manier ontdekt ze wat er op een bladzijde te zien is. Dat zie je dreumesen vaak zo doen. Je ziet hen denken en al heel wat verwerken in hun kleine hersentjes. Weer is een juiste afstemming heel belangrijk. Elly neemt het initiatief in haar rol als voorlezer. Ze lokt Lise uit tot meedoen: *hap hap hap, dat zijn zaadjes*. Lise begrijpt het. Het gaat om eten en ze doet Elly na. Als Lise de bladzijde om wil slaan laat Elly zien dat het deurtje open kan maar laat het haar zelf doen en wacht af. Lise wijst en zegt: *'tractor'*. Ze krijgt als antwoord: *'Ja, dat is een tractor'*. Stilte. Lise kijkt en denkt. Even later zegt Lise: *'grote wielen,'* en ze wijst op het grote wiel van de tractor. Dat is een mooi moment om feedback te geven en iets toe te voegen: *'ja, de tractor heeft grote wielen. En de tractor heeft een stuur, kijk hier. En kijk hier is nog een wiel!'* Lise denkt en denkt en laat het tot zich doordringen. Wat ziet ze en wat hoort ze vertellen? Bij een kind als Lise begrijp je vanzelf dat je je maar beter in kunt houden als voorlezer. Omdat Lise de ruimte en de tijd krijgt, merk je dat ze heel wat weet. Ze krijgt de kans om na te denken hoe je iets zegt en kan naar de juiste woorden zoeken.

Door de ogen van het kind

.. zie 1. aandachtspunt trainer

Taalstimulering

- Elly wijst aan in het boek en vertelt wat er te zien is. *De kip eet zaadjes...hap hap hap....* Ze zegt na wat Lise zegt en breidt dit uit tot een hele zin... *hap hap hap. De kip gaat eten, hap hap... zaadjes eten ... de kip eet zaadjes, een tractor... dat heb je goed gezien ... er zit een tractor achter de deurtjes...* Ze gaat in op wat Lise zegt *muisje... piep piep .. hier zit een muisje en daar zit een muisje in de grote tractor.* En even later ... *rijden... de auto rijdt, de grote tractor rijdt over de weg...* Ze brengt onder woorden wat Lise doet.. *hèhè, moet je er van zuchten?... hoor je de kindjes...?*

Toelichting

- Let op goed taalaanbod en lok taalproductie uit. Herhaal wat een kind zelf zegt en breidt dit uit met een aanvulling of een hele zin
- Je kunt een dreumes goed vragen om iets aan te wijzen, of om te vertellen hoe iets heet. Een dreumes begrijpt nog geen verhaaltje met een begin en een eind

Fase voorleesontwikkeling

- Fase 3: gericht op de inhoud van het boekje

1. Aandachtspunt voor de trainer

Het is gebleken dat tijdens het tonen van juist deze scene het storend is om iets tussendoor te vertellen. Dus er wordt pas achteraf 'door de ogen van de dreumes' verteld. Eventueel vertel je achteraf wat je belangrijk vindt en toon het fragment eventueel nog een keer.

2. Aandachtspunt voor de trainer

Het valt iedereen op dat Lise een bijdehandje is. Zeg daar meteen zelf iets over. De scene met haar is in deze film opgenomen omdat het zo'n mooie slotscene is. Die laat zien waar een kind zo ongeveer na verloop van anderhalf jaar toe in staat kan zijn. Vergelijk dat eens met de startscene waarin een baby van drie maanden geboeid kijkt naar een boekje met zwart-witcontrast.

Rond twee jaar worden er piepkleine verhaaltjes begrepen: een boek met het verhaal begint vooraan en eindigt achteraan.

Afronding

Vraag naar reacties op de film. Ook als er interactie met de deelnemers is geweest tijdens het vertonen van de film is het achteraf de gelegenheid geven om zich te uiten zinvol. Zo ontstaat een mooie afsluiting van dit deel van de training en kan de overgang worden gemaakt naar het volgende deel van het programma.

Pauze en opdracht

10.40 uur (voorbeeldtijd)

Benodigdheden

Collectie babyboekjes aantrekkelijk uitgesteld op een tafel waar de deelnemers omheen kunnen lopen.

Maak de overgang naar de pauze en wijs de deelnemers op de tafel met babyboekjes. Nodig hen uit om de boekjes te bekijken en geef de volgende opdracht.

Opdracht

- Kies een babyboekje uit dat je aanspreekt
- Bedenk in welke fase(n) van de leesontwikkeling het boekje volgens jou goed past. Geef de tip om daarbij aan de scènes in de film te denken

1. Aandachtspunt voor de trainer

Het lijkt niet zo handig om de opdracht te geven voor uitvoering tijdens de pauze. De ervaring is echter dat dit uitstekend gaat. Mensen hebben toch ook nog de ruimte en de vrijheid om te praten met elkaar. Ze trekken met hun kopje koffie of thee vanzelf naar de tafel met de boekjes en wisselen meteen daarover ideeën met elkaar uit. Bij de start van Deel 2 van de training heeft iedereen al een boekje in de handen en kun je meteen beginnen.

2. Aandachtspunt voor de trainer

Zet de stoelen in een kring zonder tafels. Het is van belang dat men elkaar goed kan zien en ook de boekjes goed zichtbaar blijven die iedereen op schoot heeft. Als de stoelen nu al in een kring staan is dit ook handig voor de overgang naar Deel 3: ontvangen van BoekStartouders en baby's die het BoekStartkoffertje op komen halen in de Bibliotheek.

Deel 2

Verkennen babyboeken

BoekStart

Deel 2: Verkennen babyboeken

10.55 uur (voorbeeldtijd)

Benodigheden

- Collectie babyboekjes
- Powerpointpresentatie 2: 'Foto's leesontwikkeling'

Werkvorm

Interactieve bespreking

Inleiding

- Begin de bespreking over babyboeken door te vertellen dat een van de belangrijkste manieren om baby's en ouders 'aan het lezen te krijgen' is: zorg dat er boekjes zijn in de directe omgeving van het kind, want baby's houden van boeken!
- Bespreek het doel van de opdracht en uitwisseling over babyboeken. Om ouders over babyboekjes te kunnen adviseren moeten bibliotheekmedewerkers zelf de boekjes goed kennen en kunnen beoordelen. Het is goed als zij zien aan het 'boekgedrag' van een baby welke boekjes geschikt zijn om te geven en / of uit te lenen. Bovendien is het goed als men ouders kan uitleggen waarom het een geschikt boekje is en wat de ouder samen met het kind en het boekje kan doen
- Grijp vervolgens even terug naar de film en noem de fasen waarin de leesontwikkeling van baby's van 0 – 1 1/2 jaar verloopt. Misschien kunnen de deelnemers daar zelf al iets over zeggen. Gebruik PP 2 om foto's te laten zien ter ondersteuning van de theorie

Theorie

Fasen leesontwikkeling

Fase 1

Exploreren van het boekje, d.w.z. ontdekken en onderzoeken met handen, mond, oren, ogen

Fase 2

Hanteren van het boekje: manipuleren, handelen met het boekje, waardoor het boek steeds beter als boek gebruikt gaat worden, zoals bladzijden omslaan

Fase 3

Hericht zijn op de inhoud van het boekje. De baby kijkt naar wat er te zien is in het boek en gaat daar steeds meer zelf betekenis aan geven

Bespreking van de babyboekjes

Vraag of de deelnemers hun gekozen boekje laten zien door het omhoog te houden en met bladzijden geopend goed zichtbaar naar de andere deelnemers in de kring.

Vraag de deelnemers goed te kijken welke boekjes men gekozen heeft.

Vraag wie denkt het babyboekje in handen te hebben dat voor de allerjongsten geschikt is?

1. Aandachtspunt voor de trainer

Het is frappant dat nu vaak de helft van de boekjes omhoog gestoken wordt. Dat geeft meteen enig gelach en verwarring want men voelt wel aan dat dit niet de bedoeling zal zijn.

Het lastige is dat je zelf een 'eigen agenda' hebt omdat je zelf wel een volgorde (ongeveer) in je hoofd hebt. Doorbreek dit moment door te verwijzen naar de eerste scene in de film: Sara kijkt geboeid naar zwart-witcontrast. De meeste boekjes gaan dan omlaag en de stoffen zwart-wit boekjes blijven over.

Gesprek 1

- Toon foto 1 van PowerPoint 2 als achtergrondbeeld en als houvast: Sara bekijkt boekje met zwart-witcontrast

- Bespreek het volgende zwart-witboekje (of vergelijkbaar boekje). Dit boekje, een stoffen leporello, wordt gebruikt in scene 1 van de film 'Baby's houden van boeken'

- Jonge baby's kijken geboeid naar zwart-witcontrasten
- De zwarte-witte golflijn lijkt voor ons niet boeiend maar voor een baby is dit net zo spannend als bijvoorbeeld het plaatje van de zwarte auto
- Omdat zwart-witcontrast een sterke visuele prikkel is, laat je het boekje niet te lang zien en laat je het niet te lang in de buurt van de baby liggen

Interactie

Rustig laten kijken, niet te veel bewegen, benoemen wat de baby doet en ziet.

2. Aandachtspunt voor de trainer

Nu komt vaak de vraag of, wanneer en welke kleuren baby's zien. Aangezien hierover heel diverse antwoorden te vinden zijn, is het meest bevredigende antwoord: wetenschappelijke onderzoeken leveren verschillende bevindingen. We weten het niet precies. Wel duidelijk is dat baby's langer aandachtig naar een zwart-witplaatje kijken dan naar een kleurplaatje.

- Laat de deelnemers vervolgens telkens een volgend boekje kiezen. Ze moeten daarvoor goed naar elkaars boekjes kijken. Soms ontstaat er meteen discussie. Dat is een mooi moment om bij aan te sluiten. Vraag waarom men het boekje kiest en vul zelf aan met informatie

3. Aandachtspunt voor de trainer

Het risico bestaat dat er allerlei argumenten en veronderstellingen door elkaar gaan lopen. Het is ook niet gemakkelijk omdat veel boekjes bij alle drie fasen van de leesontwikkeling kunnen passen. Baby's kunnen bijvoorbeeld een stoffen boekje exploreren, leren hanteren door op een gegeven

moment de stoffen bladzijden om te slaan en als er iets van een volgorde van plaatjes in staat is het zelfs nog een leuk boekje voor kinderen van twee jaar.

Leg meteen uit dat dit met veel boekjes het geval is. Dus er is geen strikte indeling. Toch zijn er criteria waar men op kan letten en kan je zeggen waarom het ene boekje gemakkelijker of moeilijker is dan het andere of andere mogelijkheden geeft. Geef aan dat dit nu de leidraad wordt bij het ongeveer vaststellen van een volgorde van boekjes.

Gesprek 2

- Bespreek het volgende boekje (of vergelijkbaar boekje): aaiboekje

- Het is een heel eenvoudig boekje van twee bladzijden
- Het is licht en een jonge baby kan het in een greep houden
- Het bijzondere van dit boekje is dat de plaatjes de ouder meteen uitlokken tot actie: de poes aaien, pfff pfff blazen, blubblub zo doet de vis en zzzzz, lekker slapen. Ook al begrijpt de baby niet wat het ziet en wat je vertelt, het zijn aantrekkelijke geluiden die je maakt

Interactie

Geef het boekje in de handjes, geef het terug als het uit de handjes glijt. Breng onder woorden wat de baby met het boekje doet, vertel en maak geluiden bij ieder plaatje.

- Geef een opdracht
Vraag de deelnemers in hun boekje te zoeken naar een plaatje waar je niet zo gemakkelijk iets bij weet te vertellen of te doen, én een plaatje waar je wel gemakkelijk iets bij weet te verzinnen. Vergelijk bijvoorbeeld een plaatje van een blaadje van een boom met een plaatje van een muis. Door deze opdracht leert men een belangrijk criterium van een babyboekje: wat staat er in het boekje dat de voorlezer uitnodigt tot praten, spelen, zingen, geluidjes maken
- Laat eventueel ter aanvulling of verduidelijking zelf een voorbeeld zien: twee boekjes uit één serie: de plaatjes in het bovenste boekje bieden minder mogelijkheden om iets te vertellen dan de plaatjes in het onderste boekje

Gesprek 3

- Toon foto 2 van PowerPoint 2 als achtergrondbeeld en als houvast: Laura hapt in een knisperboekje

- Bespreek het volgende boekje *Dag dieren* (of vergelijkbaar boekje).

- Dit is een knisperboekje met zwart-witte afbeeldingen van dieren tegen een helder gekleurde achtergrond
- Als de baby het boekje vasthoudt ervaart het meteen de sensatie van het knisperen
- De dieren lokken uit tot geluiden maken
- Het is een licht en klein boekje, goed vast te houden

Interactie

Zie uitwerking van Dag dieren: www.boekstart.nl/wat-is-boekstart/boekstartkoffertje/ en dan naar beneden scrollen voor Boekideeën. Zie ook reader.

- Vraag de andere knisperboekjes erbij te nemen en te laten zien, of laat ze zelf zien. Laat de deelnemers de afbeeldingen vergelijken. Welk boekje heeft de meest eenvoudige afbeelding?

Voorbeelden van afbeeldingen in knisperboekjes

4. Aandachtspunt voor de trainer

Het is opvallend hoe groot de waardering is voor knisperboekjes als het meest geschikte babyboekje. Dit is een discussie waard waarbij je eigen idee over knisperboekjes een rol speelt.

Overwegingen zijn:

Het knisperen is voor een baby een leuke sensatie, zowel om te voelen als om te horen.

Het knisperen kan bij ieder speeltje horen en is niet iets typisch voor een boek.

Het knispergeluid kan voor een baby heel onaangenaam worden.

Het knisperen kan in de interactie overheersen, dat is soms jammer voor wat het boekje nog meer te bieden heeft.

Gesprek 4

- Bespreek het volgende boekje *nijntje in dromenland*

- nijntje is een bekend en geliefd figuurtje
- Het is een knisperboekje
- Er staat op iedere pagina een regeltje rijmtekst
- Het thema is: naar bed; fijn om te gebruiken als routine voor het slapen gaan
- Get is nogal een groot formaat babyboekje, beetje lastig te hanteren, baby's slaan er zichzelf gemakkelijk mee in het gezicht

Interactie

Laat het boekje ontdekken, plezier beleven aan het leuke geluidje. Sla de bladzijden om, wijs nijntje aan en lees de rijmteksten. Als de baby wat ouder is zal het zelf nijntje aanwijzen en benoemen.

Gesprek 5

- Bespreek het volgende boekje (of vergelijkbaar boekje)

- kunststofboekje(s) zijn licht van gewicht en goed vast te houden
- Goed schoon te maken
- Geschikt voor consultatiebureaus en in kinderdagverblijven
- nijntje is een bekend en geliefd figuurtje
- Kunststofboekje(s) blijven lang aantrekkelijk omdat kinderen de bladzijden gemakkelijk omslaan

Interactie

Samen spelen, benoemen wat het kind doet, vertellen over nijntje, aanwijzen

- Leg de deelnemers de volgende vraag voor:
Net als bij knisperboekjes verschillen de kunststofboekjes wat betreft de afbeeldingen en de moeilijkheidsgraad van afbeeldingen. Als je bedenkt dat kunststofboekjes wat afbeeldingen betreft lang aantrekkelijk blijven: in welke volgorde van moeilijkheidsgraad zou je ze leggen en waarom?

nijntje speelt met water: losse eenvoudige afbeeldingen

Kikker in het water: afbeelding over twee bladzijden is gemakkelijker dan twee plaatjes naast elkaar. Veel vertelmogelijkheden: wat doet Kikker?

Muis gaat naar zee: afbeeldingen zijn drukker, meer details. Twee plaatjes naast elkaar. Achtereenvolgens is te zien dat Muis en haar vriendjes spelen op het strand en in het water. Er is veel te zien, aan te wijzen en te benoemen

Dikkie Dik gaat in bad: Dikkie Dik maakt een klein avontuurtje mee. Het is dus al een verhaaltje. Onder ieder plaatje staat een regel tekst. Alle eindwoorden rijmen op 'kat'. Dit boekje kan gebruikt worden tot en met de tijd dat een kind plezier beleeft aan het verhaaltje dat wordt voorgelezen

5. Aandachtspunt voor de trainer

Kunststofboekjes worden meteen geassocieerd met badboekjes. Soms worden ze zelfs zo genoemd. Inderdaad zijn het leuke speeltjes voor in bad. De thema's in deze boekjes gaan ook vaak over water. Je kunt een opmerking maken over een eventuele eenzijdig idee over het gebruik van kunststofboekjes. Ze kunnen fijn mee in bad maar zijn zeker zo leuk om gewoon mee te spelen en te kijken. Je kunt je bovendien afvragen hoe groot de interesse is van een baby of dreumes voor de inhoud van een boekje als het zelf lekker in het water zit en kan spelen met water.

Gesprek 6

- Toon foto 3 van PowerPoint 2 als achtergrondbeeld en als houvast: Sara speelt met de vleugeltjes van de vlinder op het stoffen boekje

- Bespreek het volgende boekje: *Vlindertje Blij*. Dit boekje wordt gebruikt in scene 4 en 5 van de film 'Baby's houden van boeken'

Dit boekje bevat allerlei elementen die baby's aantrekkelijk vinden:

- Een zacht en licht stoffen boekje van een goed formaat om vast te kunnen houden

- Heldere kleuren
- Het vlindertje op de voorkant heeft glinsterende vleugels als flapjes die ook wat knisperen, fijn om te voelen, te frummelen en te manipuleren

- Eenvoudige herhaalde afbeeldingen met zwarte contouren
- Eindjes nodigen uit om geluiden te maken, te zingen
- De vierkanten: baby's kijken graag naar geometrische figuren
- Het stiksel van de vierkanten is voelbaar

- Zwart-wit tegenstelling en kleurtegenstelling
- Zwartomrande geometrische figuurtjes
- Rond gezicht met punten als ogen en driehoek als hoed: eenvoudig beeld
- Hoed is van vilt, aantrekkelijk voelelement

- Zonnetje is vrolijk en leuk om iets bij te vertellen
- Bolletjes zijn ritmisch afgebeeld, zwartomrand en de witte bolletjes zijn voelbaar, pluche

Interactie

Zie uitwerking van *Vlindertje blij*: www.boekstart.nl/wat-is-boekstart/boekstartkoffertje/ en dan naar beneden scrollen voor Boekideeën.

De elementen die *Vlindertje blij* zo aantrekkelijk maken, zijn op een vergelijkbare manier verwerkt in *Appeltje rood*.

Gesprek 7

- Bespreek de volgende boekjes (en vergelijkbare stoffen boekjes) *Kikker binnen* en *Kikker buiten*

Dit zijn twee stoffen boekjes die al vroeg in de exploratiefase gegeven kunnen worden en lang leuk blijven. Het zijn namelijk ook nog fijne boekjes als de dreumes gaat vertellen wat er te zien is, dus al betekenis verleent aan de plaatjes.

- Licht materiaal
- Heldere kleuren
- Zwartomlijnde figuurtjes
- Kikker is een geliefd boekfiguurtje
- Kikker speelt spelletjes: leuk om over te vertellen

Interactie

Spelen, volgen en benoemen wat de baby doet, vertellen wat Kikker doet, laten aanwijzen en benoemen, in later stadium vertelt kind wat Kikker doet, vragen: kun jij dat ook?

Er zijn allerlei stoffen boekjes die al vroeg in de exploratiefase gegeven kunnen worden om mee te spelen en die lang bruikbaar en leuk blijven vanwege de inhoud.

Gesprek 8

- Bespreek het volgende boekje *Kiekeboek*. Dit boekje wordt gebruikt in scene 6 en 7 van de film 'Baby's houden van boeken'

....pootjes voor de ogen ...

.... pootjes omlaag ... kiekeboe!...

- *Dikkie Dik Kiekeboek* is een fijn speelboekje met flapjes
- De flapjes hebben een knispergeluidje
- Op de voorkant heeft Dikkie Dik zijn poten voor zijn ogen: leuk om kiekeboe te spelen en na te spelen
- Achter de flapjes zitten dieren verstoppt die baby's leuk vinden (konijn, kuikens, vissen en muizen)
- Bij die dieren maak je meteen geluiden
- Het is een wat groter boekje en wat zwaarder om te hanteren
- Fijn boekje om mee te manipuleren maar ook om goed te bekijken

Interactie

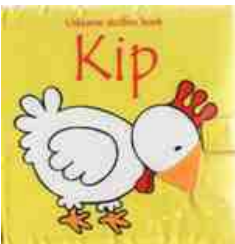
Samen spelen, benoemen wat de baby doet, kiekeboe spelen, dierengeluiden maken, vertellen wat Dikkie Dik doet

Gesprek 9

- Toon foto 8 van PowerPoint 2 als achtergrondbeeld en als houvast: Lise bekijkt en benoemt de plaatjes in een stoffen boekje

- Bespreek het volgende boekje (en vergelijkbare boekjes zoals Poes, Kikker). Dit boekje wordt gebruikt in scene 12 van de film 'Baby's houden van boeken'

- Het is voor een stoffen boekje nogal groot, dus pas te hanteren door een wat oudere en meer vaardige baby en dreumes
- Achter de flapjes vindt de baby spannende dieren of dingen
- Het heeft enkele voelementen zoals de vleugels van de libel om lekker aan te frummelen
- De vacht van de schapen kan worden gevoeld
- Er zit een 'piepgeluidje' in de laatste bladzijde
- Het is een boekje dat lang gebruikt kan worden want er zit ook een verhaaltje in: een kip volgt de (voelbare) zaadjes op de grond en komt zo bij het hok waar de kuikentjes zijn
- Er staat een beetje tekst in het boek
- Het is dus een fijn boek voor de fase van leren hanteren van het boek, gericht zijn op de inhoud tot en met de fase waarin kinderen het verhaaltje begrijpen

Gesprek 10

- Toon foto 5 en 6 van PowerPoint 2 als achtergrondbeeld en als houvast: Koen wijst naar dier in het dierenfotoboek. Fleur legt verband tussen wat ze ziet in het boek en iets concreets

- Bespreek het volgende boekje (en vergelijkbare boekjes) *Dierenkijkboek*. Dit boekje wordt gebruikt in scene 9 en 10 van de film 'Baby's houden van boeken'

- Een kartonnen fotoboek met dieren (of bladzijden van dun karton met foam)
- Dit is een voorbeeld van een topboek voor eenjarige
- Al tientallen jaren zijn dit soort boekjes te koop en geliefd
- De realistische afbeeldingen worden goed begrepen en herkend
- Dieren nodigen uit tot veel interactie
- Een fijn boek voor de fase van leren hanteren van het boekje (bladeren) en gericht zijn op de inhoud van een boek

Interactie

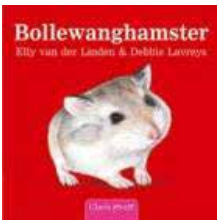
Benoemen wat de dreumes met het boekje doet, zelf aanwijzen en attent maken, benoemen wat er te zien is, aan laten wijzen, vergelijken met wat het kind bij zichzelf kent (oren, neus, ogen), liedjes zingen, beweegspelletjes. De dreumes kan op een bepaald moment zelf zeggen hoe het dier heet en welk geluid het maakt.

Gesprek 11

- Toon foto 4 van PowerPoint 2 als achtergrondbeeld en als houvast: Sara herkent de poes in het boek en hoort een versje

- Bespreek het volgende boekje (en vergelijkbare boekjes) Dit boekje wordt gebruikt in scene 8 van de film 'Baby's houden van boeken'

- Een stevig kartonnen boekje
- Realistische tekeningen van huisdieren
- Versjes met herhalend ritme en alliteratie
- Vrij veel tekst die ouders uitnodigt om te lezen en waardoor de baby en dreumes vanzelf veel taal horen die anders is dan spreektaal
- Een fijn boekje al voor in de fase van gaan hanteren van een boekje (bladeren) en gericht raken op de inhoud en genieten van versjes
- Een boekje dat tot ver in de peuterleeftijd gebruikt kan worden
- De tekst lokt interactie uit: 'kom maar hamster...'

Interactie

Bladeren, vertellen wat de dreumes doet, wat er te zien is, versjes zeggen, kind zegt woordjes mee, dierengeluiden en bewegingsspelletjes.

6. Aandachtspunt voor de trainer

Voor baby's is het luisteren naar versjes heel belangrijk. Eigenlijk zijn er te weinig babyboekjes, speelboekjes, met rijke teksten om voor te lezen. De tekst hoeft helemaal niet altijd kort te zijn. Wanneer een baby gewend is aan het beluisteren van een versje, blijkt dat het juist fijn is dat het lange versjes zijn die uitgesproken worden. Het herhalend ritme in de zinnestelsels doet baby's en dreumesen steeds meer plezier naarmate ze de versjes vaker horen. Ze wiegen mee op het ritme, weten wat er komt en ze weten wanneer het einde van het versje er is. Er is eenvoudig rijm waarvan ze woordjes mee gaan zeggen en er is het plezier in de alliteratie van de onzinwoorden. Kinderen genieten van herhaling van versjes.

Gesprek 12

- Bespreek het volgende boekje (en vergelijkbare boekjes): *Slapen*

- Een stevig kartonnen boekje
- Eenvoudige tekeningen
- In zeven plaatjes wordt weergegeven wat er gebeurt als een dreumes naar bed gaat
- Onderwerpen zijn: de pyjama, de pantoffels, flesje melk, boekje, knuffel
- Links staat het onderwerp afgebeeld, rechts het kindje met pyjama aan, enzovoort
- Het is een fijn boekje om te bladeren, te herkennen, aan te wijzen en bij te vertellen

Interactie

Bladeren, vertellen wat de dreumes doet, wat er te zien is op de plaatjes, vragen waar is....? Kind wijst en benoemt zelf, verbinden met concrete voorwerpen: waar is jouw pyjama?

Afronding

Laat de boekjes nu in ongeveer een goede volgorde op tafel leggen.

Stimuleer de deelnemers om in de toekomst zelf boekjes goed te bekijken en er een idee over te vormen. Men kan ouders dan goed informeren en adviseren.

Geef deelnemers de suggestie om met collega's boekjes te bespreken als er nieuwe boekjes toegevoegd worden aan de bibliotheekcollectie.

Deel 3

Ouders en baby's

BoekStart

Deel 3: Ontvangen van BoekStartouders

11.30 uur (voorbeeldtijd)

Benodigdheden

- BoekStartkoffertje met inhoud
- BoekStartbon
- Los exemplaar van het boekje dat ook (verpakt) in het koffertje zit

Leescultuur in gezinnen

Warming-up

Vraag de deelnemers even bij zichzelf na te gaan of men zich nog kan herinneren dat men als kind werd voorgelezen. Laat hen proberen liefst zo ver mogelijk terug in de tijd de herinnering op te roepen aan een voorleessituatie thuis. Vraag de deelnemers even bij zichzelf te blijven en niet meteen te gaan vertellen.

Bied eventueel nog wat suggesties: wie las je voor, weet je nog waar jullie zaten, was je alleen of waren er broertjes of zusjes bij, weet je misschien nog het boek of het verhaaltje.

Misschien is je eerste herinnering aan een voorleessituatie een herinnering aan school, hoe was dat, wie las voor, welk boek of verhaal.

Vraag vervolgens wie iets kan vertellen over de eigen herinnering

1. Aandachtspunt voor de trainer

Deze warming-up is vrijwel altijd een succes. Het geeft een grote betrokkenheid bij het onderwerp en er ontstaat een geconcentreerde sfeer. Er is altijd wel iemand die graag en spontaan vertelt. Er zijn ook altijd mensen die geen enkele herinnering aan voorlezen hebben om wat voor reden dan ook. Om iedereen ruimte te geven werkt het op zo'n moment goed om te informeren of men zelf als ouder wel voorlas / voorleest.

Presentatie / interactieve bespreking / plenaire setting bij voorkeur in een open kring

Koppel de verhalen van de deelnemers aan het belang van vroege ervaringen en hoe die van invloed zijn op hoe men nu tegenover boeken en (voor)lezen staat. Veel ouders hebben een positieve associatie met boeken en (voor)lezen maar er zijn ook veel ouders die dat niet hebben. Er zijn ook ouders die op school negatieve ervaringen met lezen hebben opgedaan.

De herinnering aan hoe men met boeken en (voor)lezen te maken kreeg in de eigen jeugd heeft veel invloed op hoe men nu over boeken en (voor)lezen denkt en hoe nu de leescultuur in het eigen gezin is.

De kenmerken van leescultuur in een gezin:

- Aanwezigheid van (kinder)boeken / tijdschriften / kranten
- Ouders die zelf (graag) lezen
- Ouders die zich positief uitlaten over boeken en (het plezier in) lezen
- Ouders en kinderen die lid zijn van de Bibliotheek
- Gesprekken over boeken en over wat men leest / gelezen heeft

Zie achtergrondinformatie: 'leescultuur'

Vertel kort wat over materiële leesomgeving, instrumentele leesmotivatie, opvatting van de opvoedingstaak en over (voor)leesvaardigheid. In deze informatie wordt aandacht besteed aan allochtone ouders. Kies bijvoorbeeld een paar items uit waarmee men in deze gemeente misschien meer of minder mee te maken zal hebben.

Ontvangst oefenen: rollenspel

- Vraag de deelnemers zich voor te stellen dat er een ouder met een baby in de Bibliotheek komt met de BoekStartbon. Wat voor ouder zien ze voor zich?

Bijvoorbeeld:

- De ouder die het leuk vindt en graag wil horen en meemaken wat de Bibliotheek te bieden heeft
- De ouder die haast heeft: ik moet over 10 minuten mijn andere kind ophalen op de peuterspeelzaal
- De ouder die alleen het pakketje komt halen en verder geen informatie, geen bemoeienis wil: ik weet dat allemaal wel
- De ouder die zich afvraagt wat het nut is van voorlezen of daar sceptisch over is
- De ouder die een andere mening heeft over het belang van boekjes dan BoekStart
- De ouder die een standpunt heeft: wij hebben niks met lezen, lezen is niks, en het wordt bij ons ook niks
- De ouder die denkt dat het kind zo jong nog geen interesse heeft in boekjes
- De ouder die denkt dat spelen met hun baby en boekjes niet lukt: die van mij is veel te druk, die van mij wil niet blijven zitten
- De ouder met weinig leescultuur maar die voor zijn / haar kind het wel graag goed wil doen: vertel maar, ik wil het graag horen
- De ouder die lezen vooral associeert met leren
- De ouder die veronderstelt dat de Bibliotheek een ouderwetse en achterhaalde instelling is
-
-
- Kies een ouder waarover men samen wil nadenken hoe die ontvangen zou kunnen worden. Denk daarbij aan binnenkomen, eventueel overdragen aan een collega die de taak heeft de eerste ontvangst uit te voeren, begeleiden naar de babyhoek met de babyboekcollectie, overhandigen koffertje en inschrijven

Moeder *type beschrijven* komt binnen met baby *verzin een naam*in de kinderwagen.
Hoe ga je dat doen?

Wie wil deze moeder spelen?

Wie wil bibliotheekmedewerker spelen?

Laat zo spontaan mogelijk starten want..... alles wat men doet en zegt is ok. We zijn allemaal aan het leren.

Of

Neem als trainer op een snelle manier zelf de rol van het type moeder en wend je tot een van de deelnemers die op haar eigen manier reageert op hoe jij haar benadert.

Het gaat niet om een uitgebreid rollenspel maar om een paar kenmerkende korte momenten: wat wordt er gezegd, welke houding heeft de moeder, welke houding heeft de bibliotheekmedewerker, hoe wordt de reactie van de bibliotheekmedewerker ervaren door de moeder.

Bespreek wat er gebeurt, wat ging goed/blijkbaar, wat zagen we allemaal dat heel goed was, wie heeft een suggestie om het anders te doen, anders aan te pakken, anders te zeggen, doe het eens, wissel van rol, hoe gaat het nu?

Herhaal eventueel het spel nog eens met een ander type ouder.

Werk toe naar een voorbeeld van een ontvangst die men als positief ervaart.

Mogelijke onderwerpen bij de bespreking tijdens het spel

- Richt je snel meteen tot de baby en maak daar contact mee: bukken, ooghoogte, vriendelijke benadering, naam van de baby noemen (zie je op de bon staan of vraag het meteen)
- Praat met moeder over de baby (dat doe je ook als de baby slaapt): moeder is gevoelig voor wat gezegd wordt tegen haar baby en over haar baby
- Geef ouder veilig gevoel. Als de ouder zich goed voelt toont ze meer betrokkenheid
- Als jij betrokkenheid toont bij belang van de baby, ervaart de ouder dit als prettig
- Breng onder woorden dat je begrijpt wat de ouder en baby komen doen en dat je graag van dienst wilt zijn
- Laat het (voorbeeld)boekje aan de baby zien (hetzelfde als verpakt in het koffertje zit). Ga in op de reactie van de baby op het boekje. Op dat moment laat je al meteen zien hoe lezen met baby's gaat. Het voorbeeldboekje ligt bijvoorbeeld klaar achter de balie. Ouder wil zelf (thuis) het eigen boekje uit kunnen pakken
- Leidt de moeder en baby naar de babyhoek zodat ze meteen aantrekkelijke boekjes ziet: dat biedt perspectief op wat de Bibliotheek te bieden heeft
- Schat het goede moment in om het koffertje te geven
- Schat in wat de moeder wil op dat moment: zelf kijken, even alleen gelaten worden, naar jou luisteren, even lekker zitten met de baby, informatie krijgen
- Schat het goede moment in om de baby als lid in te schrijven

Conclusies

Geef eerst kort een samenvatting van de belangrijkste conclusies die een positieve ontvangst kenmerken, naar aanleiding van de oefeningen die men zojuist heeft meegemaakt en wat daarbij besproken is.

Uitgangspunten in de omgang met de BoekStartouder

Bespreek enkele uitgangspunten, voor zover die nog niet aan bod zijn geweest.

- Hoe denk jij over de BoekStartouder?
Als je werkt met ouders en baby's dan is het goed je af te vragen hoe je over de doelgroep denkt. Dit is bepalend voor je houding ten opzichte van de doelgroep
- Ouders verdienen respect
Vanuit BoekStart hebben we boodschappen en informatie die we aan ouders willen geven. De ouder moet echter op de eerste plaats voelen en horen dat hij gerespecteerd wordt en de vrijheid krijgt om jouw informatie al of niet tot zich te nemen. Ouders en kinderen zoeken hun eigen individuele weg in hun omgang met elkaar en dit verdient het om daar met respect naar te kijken
- Ouders hebben eigen ideeën en verwachtingen, ook over lezen met hun baby
Ouders hebben hun eigen ideeën en verwachtingen over hun kind en hun ouderschap: wat wil ik voor mijn kind? Wat vind ik belangrijk? Hoe wil ik ermee omgaan en ervoor zorgen? Ouders hebben ook ideeën over lezen en het belang van lezen met hun baby!
- Ouders willen iets leren als ze denken dat dit hun kind ten goede komt
Ouders willen het beste voor hun kinderen. Ze willen dat hun kindje zich goed voelt, lacht, blij en gelukkig is, goed groeit en zich ontwikkelt en tevreden is. Ouders willen iets leren als ze denken dat het hun baby ten goede komt
- Ouders zijn de deskundigen van hun kind
Ouders kennen hun kind als geen ander. Zij weten hoe hun kind reageert, wat zijn bedoelingen zijn, wat hij wil en hoe ze hem daarbij kunnen helpen. Dit geldt ook voor de omgang met boekjes
- Veel ouders zijn allergisch voor tips en adviezen
Ouders zitten niet te wachten op ongevraagde, weliswaar goed bedoelde, adviezen en tips. Ze willen gezien en gehoord worden in hun beste bedoelingen. Je kunt je afvragen hoe je deze ouder zou kunnen helpen

Aandachtpunten in de omgang met de BoekStartouder

- Het is altijd prettig voor ouders als ze iets kunnen vertellen over hun ervaring met hun baby. Geef hen daar de ruimte voor: Wat doet jouw kindje met een boekje? Vertel eens hoe dat gaat bij jullie

- Als jij een boodschap wilt geven, is het goed om te vragen of de ouder daar behoefte aan heeft.
Bijvoorbeeld:
 - Vindt u het prettig als ik hier iets over vertel?
 - Wij hebben hier informatie over. Zal ik die vertellen?
 - Kijk, wat wij nou belangrijk vinden als leesbevorderaars....., wilt u dat weten? of horen?
 - Wilt u een tip hebben?
- Wanneer je je op deze manier eerst op de ouder afstemt, kan de ouder beter openstaan voor de informatie die je wilt vertellen. Het is fijn als je toevoegt: misschien kunt je hier iets mee!
- Wat ouders met boekjes en hun kinderen doen is altijd goed, het helpt niet om daarover in gesprek of discussie te gaan
- Noem de baby bij de naam. Dat heb je zo gezien op de BoekStartbon die de ouder meebrengt. De naam van de ouder hoeft je niet zo paraat te hebben. Zij zijn de mama van.. / de papa .. van...

12.30 uur (voorbeeldtijd)

Evaluatie en afsluiting

Evaluatierondje

Vraag iedereen een reactie te geven op de training.

Leerpunten / verbeterpunten

Geef als trainer een welgemeend compliment (over iets) aan de groep

Afsluiting

Willen jullie een tip? Ja? Vertel dan:

Help elkaar, bespreek met elkaar je ervaringen, kijk bij elkaar, geef elkaar door wat de ander goed doet bij het ontvangen van ouders.

Deel 4

Laagtaalvaardige ouders

BoekStart

Deel 4: Verdieping Ondersteunen van laagtaalvaardige ouders

Benodigheden

- PPT: Ontvangen en ondersteunen van laagtaalvaardige ouders
- Scherm en internetaansluiting
- Post-its
- Flap-over

Extra benodigheden per module:

- Voor module B en C: geluid en internetverbinding bij het scherm om een filmpje te kunnen laten zien
- Voor module D: uitgeprinte werkbladen

NB: alle modules samen (A t/m E) vormen een uitgebreide training over het omgaan met (situaties rondom) laagtaalvaardige ouders met hun kinderen in de Bibliotheek. Je kunt als trainer echter naar eigen inzicht modules weglaten, bijvoorbeeld als dat beter aansluit bij de groep deelnemers, of bij de beschikbare tijd.

Inleiding

De belangrijkste taak van bibliotheekmedewerkers is de Bibliotheek toegankelijk maken voor iedereen. Vandaag gaan we in op de vraag: 'Hoe ga je om met bezoekers die laagtaalvaardig zijn?' En nog specifieker: 'Hoe ga je om met laagtaalvaardige ouders en hun jonge kinderen?' Juist voor die mensen is de Bibliotheek niet vanzelfsprekend een toegankelijke plek. Maar wel een plek of omgeving waar een verschil gemaakt kan worden. Dus hoe kun je, als bibliotheekmedewerker, contact leggen met deze bezoekers? Hoe zet je de deur van de Bibliotheek voor hen open?

Wat behandel je

Start met het terughalen van de achtergrond en de opgedane kennis van de bibliotheekmedewerkers. Dus bijvoorbeeld de inhoud en doelen van de drie delen uit de BoekStarttraining die ze gevolgd hebben. Het is niet de bedoeling dat nieuwe bibliotheekmedewerkers de eerste drie delen van de BoekStarttraining overslaan en alleen deze aanvullende module gaan volgen.

Deze verdieping is een aanvullende module bij de BoekStarttraining en gaat in op het benaderen en het wegwijs maken van laagtaalvaardige ouders die met hun jonge kinderen in de Bibliotheek komen.

Namenronde

Optioneel

Programma

Programma doorlopen

Vragen

Met welke vragen kwam je hier?

Vraag de deelnemers om hun vragen op te schrijven op post-its. Eén vraag per post-it!

Verzamel de post-its en plak ze op een flap.

Neem even een moment, nu of later in de training, om de vragen te bekijken. Je kunt bijvoorbeeld dezelfde soort vragen bij elkaar plakken. Gaandeweg de training kun je naar de flap verwijzen en vragen beantwoorden.

Vergeet niet om ook aan het einde van de bijeenkomst nog eens op de flap te kijken, om te checken of ieders vragen zijn beantwoord.

Module A: Ons gevoel bij boeken, lezen en voorlezen

Duur: 15 minuten

Doel: deelnemers kunnen veelvoorkomende attitudes benoemen van laagtaalvaardige ouders ten opzichte van boeken / lezen en zien dat hun eigen attitude en die van ouders uit elkaar kunnen lopen: niet alle mensen houden net zoveel van boeken als wij.

- Je vertelt zelf kort een jeugdherinnering over boeken of (voor)lezen: bijvoorbeeld over een boek dat je je nog goed herinnert of over een keer dat je nog goed weet dat iemand je voorlas. Laat daarna de deelnemers kort in tweetallen aan elkaar vertellen over zo'n jeugdherinnering rondom lezen. Let erop dat je niet al expliciet vraagt naar een *positieve* ervaring, zodat de deelnemers ook vrij zijn om een negatievere ervaring te vertellen. Laat het tweetal ongeveer vier minuten praten: vraag op de helft van de tijd even na of ze al gewisseld hebben.
- Aan jeugdherinneringen zit vaak een gevoel vast. Soms is dat gevoel positief: het voorlezen door je vader was altijd enorm gezellig. Maar soms was het gevoel ook negatiever: je vertelde over dat dikke boek dat uit moest van je moeder. Op de slide zie je een lijn met links *negatief* en rechts *positief*. Plaats als voorbeeld jouw eigen jeugdherinnering op de lijn: zit jouw gevoel bij die herinnering aan de linkerkant of juist aan de rechter, positieve kant?
- Bekijk daarna samen waar de herinneringen van de deelnemers zich op de lijn bevinden. Bij wie zit het gevoel bij de herinneringen rechts van het midden: vingers omhoog. Bij wie zit het juist links van het midden? Meestal is de groep met positieve herinneringen groter dan die met negatieve herinneringen, maar er zijn ook altijd mensen die minder positieve ervaringen hebben verteld. Grote kans dat wij nu allemaal een positief gevoel hebben bij boeken en voorlezen, omdat we zelf in een Bibliotheek zijn gaan werken. Vraag aan de deelnemers wie er vroeger niet hield van boeken en nu wel: laat iemand aan het woord en vraag vooral door

naar wat ervoor gezorgd heeft dat ze nu een positiever gevoel hebben. Wie hebben daaraan bijgedragen? Wat is er veranderd?

- Uit onderzoek¹ blijkt dat 1,9 miljoen mensen in Nederland laaggeletterd zijn: ze hebben moeite met geschreven taal. Stel er zitten alleen maar laaggeletterde mensen hier in de zaal: op welke kant van de lijn zitten zij? Wat zal gemiddeld genomen hun gevoel zijn bij boeken en lezen? Hoogstwaarschijnlijk is dat bij veel laaggeletterde mensen minder positief dan bij ons. Veel laagtaalvaardige mensen zullen niet graag voor hun plezier een boek lezen of voorlezen, omdat het voor hen vaak niet gemakkelijk gaat en geen ontspanning brengt.
- Het is belangrijk voor ons om te weten dat er veel mensen zijn die niet erg van boeken houden, maar die zelfs een hekel hebben aan alles wat met boeken en lezen te maken heeft. Misschien hebben ze juist wel een hekel aan alles op deze slide: laat de slide zien met de foto's van dingen rondom boeken en lezen. Je ziet daarop (of je benoemt zelf) bijvoorbeeld boeken, boekenkast, dingen opzoeken op internet, boekwinkel, krantentafel in café, voorlezen, boekjes bij inloop in klas, Bibliotheek, tijdschriften, brieven van instanties (belastingaangifte etc).

Afsluiting

Laat de laatste slide zien (afbeelding van een Bibliotheek): wij van de Bibliotheek kunnen met z'n allen zorgen dat de ervaringen met boeken en lezen voor deze ouders en voor hun kinderen positiever gaan worden. Hun gevoelens worden positiever:

- elke keer dat ze naar huis gaan met een boek dat helemaal bij hen past
- elke keer dat één van jullie goed heeft geluisterd naar waar ze naar op zoek zijn en ze goed heeft geadviseerd
- elke keer dat ze aardig geholpen zijn bij het lenen van boeken
- elke keer dat ze een compliment krijgen dat het zo goed is dat ze met hun kind naar de Bibliotheek gaan.

Als wij ervoor kunnen zorgen dat de Bibliotheek een fijne plek is voor mensen, straalt dat uit naar alle andere dingen die daar ook mee te maken hebben. Wij kunnen een verschil maken!

Module B: Over laagtaalvaardigheid: cijfers en oorzaken

Duur: 15 minuten

Doel: deelnemers weten dat laagtaalvaardigheid veel voorkomt en kunnen verschillende soorten laagtaalvaardigheid benoemen.

Laagtaalvaardigheid is een groot probleem. Er zijn verschillende cijfers en onderzoeken over laaggeletterdheid. Uit onderzoek van de Algemene Rekenkamer uit 2012 blijkt dat het aantal laaggeletterden boven de 16 jaar uitkomt op 1,9 miljoen. Uit onderzoek van Stichting Lezen & Schrijven uit 2016 blijkt dat 11,6% van de mensen tussen de 16-65 laaggeletterd zijn (is ca. 1,28 miljoen).

De cijfers van de grote steden zijn vaak nog veel hoger: zie slide. Of heb je zelf (andere) cijfers over laaggeletterdheid in je eigen stad / gemeente? Gebruik ze hier en licht ze toe.

1 2016, Laaggeletterdheid in cijfers, Algemene Rekenkamer

- Kun je laagtaalvaardigheid aan iemands gezicht zien? Laat de foto van de grote groep mensen zien: op deze foto hebben dus zeker een aantal mensen dagelijks last van een lage taalvaardigheid. Maar wie zouden dat zijn? Wie van deze mensen vindt lezen moeilijk? Wie leest er nooit het nieuws? Wie kan zijn kinderen niet voorlezen? Wie gooit al zijn moeilijke post ongeopend in een la? Weten jullie het? Natuurlijk niet: je kunt niet aan de buitenkant zien of iemand laagtaalvaardig is of niet. En als ze dan laagtaalvaardig zijn, dan weet je ook nog niet precies waardoor het komt. Er zijn namelijk verschillende oorzaken en dus verschillen ook de problemen waar mensen tegenaan lopen.
- Waardoor zijn mensen eigenlijk laagtaalvaardig? Daar zijn vaak verschillende oorzaken voor. Het is belangrijk om deze verschillen te kennen en om ze te (leren) herkennen. Daardoor kun je beter inschatten hoe je iemand het beste kan helpen.
- Je neemt met de deelnemers de verschillende oorzaken door:
 - Thuisituatie:
 - Taalarme omgeving:
Er is altijd weinig gepraat in je directe omgeving. In sommige gezinnen worden vooral opdrachten of bevelen gegeven, en zijn er weinig echte gesprekken. Hier leer je niet zoveel van, want taal leer je door het te moeten gebruiken.
 - Niet-geletterde omgeving:
Er zijn weinig boeken, tijdschriften, kranten et cetera aanwezig in je directe omgeving. Het kan zijn dat mensen zijn opgegroeid in een gezin waar misschien wel veel werd gepraat, maar waar weinig werd gelezen. Je ziet dan weinig geschreven tekst en de taal die daarbij hoort. Dat is jammer, want in geschreven taal worden veel meer verschillende woorden gebruikt dan in gesproken taal.
 - Niet-Nederlandstalige omgeving
Je hebt een andere moedertaal dan het Nederlands en je Nederlandse taal is (nog) niet sterk. Je wordt dan laagtaalvaardig genoemd in het Nederlands, maar dat hoeft niet te betekenen dat je laagtaalvaardig bent in andere talen. Sommige ouders lezen juist in hun eigen thuistaal veel voor of vertellen verhalen.

- Onderwijs en oefening:
 - Weinig onderwijs
Je hebt weinig of geen onderwijs gehad: je hebt daardoor weinig schoolse vaardigheden geleerd die bijdragen aan je taalvaardigheid.
 - Weinig oefening
Taalvaardigheid kun je ook weer verliezen, doordat je het niet gebruikt. Misschien kon je wel goed lezen en schrijven, maar doordat je het erg weinig doet, verloorde je het.
- Individuele oorzaken: zoals bijvoorbeeld dyslexie of een taalstoornis. Lezen en / of schrijven is dan vaak veel moeilijker.
- Al deze oorzaken van laagtaalvaardigheid zorgen er niet alleen voor dat je minder goed kan lezen en voorlezen, ook dat er een grote kans is dat je het minder leuk vindt. (Voor)lezen is dan vaak niet ontspannend, leuk, gezellig, verrijkend, zoals wij dat misschien wel ervaren.
- Wat is het effect op de kinderen van laagtaalvaardige ouders? Stichting Lezen & Schrijven maakte daar een mooi filmpje over: bekijk samen met de deelnemers het filmpje over Lisa. Aan te klikken op de slide. Als dit niet werkt, is het te vinden op: <https://www.youtube.com/watch?v=zEwRHSf2ZCU>. Bedenk samen met de deelnemers even kort wat ze zelf zouden kunnen doen om de ketting te verbreken. Dat hoeft niet uitgebreid: in deze training komen verder nog allerlei dingen aan bod.

Afsluiting

Wij kunnen zelf niet het hele probleem van laaggeletterdheid oplossen. We kunnen niet al die mensen in korte tijd goed leren lezen. En we kunnen niet alle ouders aan het voorlezen krijgen. Maar... wij kunnen ouders en kinderen wel helpen om een positiever gevoel te krijgen bij boeken en bij lezen! Wij kunnen ervoor zorgen dat ze ook eens andere ervaringen opdoen in de Bibliotheek of rondom lezen. Wij kunnen ervoor zorgen dat de omgeving van kinderen rijker wordt aan taal en boeken: door te zorgen dat de Bibliotheek voor hen en voor hun ouders een fijne plek is waar ze graag en veel komen. Als we ouders een positiever gevoel geven rondom lezen, dan straalt dat ook af op het kind.

Module C: Een fijne plek voor laagtaalvaardige ouders

Duur: 20 minuten

Doel: Deelnemers weten welke dingen ervoor zorgen dat de Bibliotheek voor (laagtaalvaardige) ouders een fijne plek is. Deelnemers bedenken wat zij zelf zouden kunnen doen om daaraan bij te dragen.

Extra benodigdheden:

- Scherm met geluid en internet om het filmpje te kunnen laten zien
- Eventueel blaadjes waar deelnemers hun goede voornemens op kunnen schrijven

Als frontofficemedewerker kun je een grote impact hebben op hoe laagtaalvaardige ouders over de Bibliotheek denken en hoe fijn ze het er vinden met hun kinderen. We bekijken wat we zouden kunnen doen om ouders een prettige ervaring te kunnen geven.

- Bekijk het filmpje over Merve en haar kinderen van 3 en 4 jaar. Ze hield als kind enorm van de Bibliotheek. Ze vertelt over hun ervaringen met het bezoeken van hun Bibliotheek.
- Bespreek het filmpje met de deelnemers. Merve gaat nu helaas niet meer met haar kinderen naar de Bibliotheek: waardoor komt dat? Welke dingen hebben we Merve horen zeggen? Wat zegt ze over de sfeer in de Bibliotheek? Wat zegt ze over de hulp die ze krijgt van de bibliotheekmedewerkers? Mogelijke antwoorden:
 - Merve wil zich kunnen concentreren op het zoeken van boeken: ze zoekt vaak boeken bij het thema van de voorschool van haar kinderen en die zijn niet zo gemakkelijk te vinden.
 - Het systeem in de computer is ingewikkeld en ze voelt zich niet gesteund door de bibliotheekmedewerkers. Ze krijgt vaak maar hele korte antwoorden en moet zelf steeds weer verder vragen als ze het dan nog steeds niet gevonden heeft.
 - Ze vraagt geen hulp meer, want het voelt alsof ze teveel tijd vraagt van de medewerkers. Ze schaamt zich om nog een keer te zeggen dat ze het niet kan vinden.
 - De kinderafdeling is naast de balie, de computers en de koffiehoek. De kinderen moeten daardoor stil zijn en kunnen niet enthousiast zijn over een boek of over dat ze in de Bibliotheek zijn. Er wordt veel 'stttt' geroepen en zij voelt zelf ook de verantwoordelijkheid om haar kind tot rust te manen. Dat voelt niet fijn voor Merve: ze kan haar enthousiasme voor de Bibliotheek zo niet overbrengen op haar kinderen.
- Bespreek met de deelnemers wat Merve nodig heeft van ons om haar enthousiasme over te brengen op haar kinderen: wat zou haar kunnen helpen? Mogelijke antwoorden:
 - Merve zou enorm geholpen zijn als het zoeken naar goede boeken niet te veel tijd zou kosten. Wat zijn daarvoor oplossingen? Je zou kunnen denken aan:
 - Goede hulp bij het zoeken van boeken: met echte aandacht en uitgebreide antwoorden. Help mensen totdat ze met de goede boeken naar huis gaan.
 - Merve zoekt naar boeken die passen bij het thema van de (voor)school. Om dat gemakkelijker te maken zou je bijvoorbeeld een hoekje op de kinderafdeling kunnen maken met boeken die passen bij bepaalde thema's die op dat moment actueel zijn: in september bijvoorbeeld een hoek met boeken over de herfst. De meeste (voor)scholen hebben ongeveer dezelfde indeling van thema's gedurende het jaar. Informeer eens bij

ouders of (voor)scholen met welk thema de kinderen bezig zijn en adviseer daar boeken bij.

- Merve zou zich graag welkom willen voelen in de Bibliotheek. En ze zou vooral willen voelen dat ook haar kinderen welkom zijn. Kinderen zijn nou eenmaal niet allemaal stil en rustig: ze moeten enthousiast en vrolijk kunnen zijn. Wat natuurlijk niet betekent dat ze de hele Bibliotheek moeten kunnen doorrennen, dat weet Merve ook wel. Maar het helpt om er niet bij voorbaat vanuit te gaan dat de kinderen problemen of onrust zullen veroorzaken. Dat voelen ouders en kinderen meteen aan. Als ouders het gevoel hebben dat hun kinderen welkom zijn en (rustig) mogen spelen, kunnen ze zich ook zelf beter ontspannen. En dat zal er weer voor zorgen dat ze langer in de Bibliotheek willen blijven, beter kunnen vinden wat ze zoeken en vaker terug zullen komen.
- Aan een groep laagtaalvaardige ouders vroegen we hoe hun ideale Bibliotheek eruit zou zien. Lees de uitspraken van de ouders op de slides voor. Op de slide daarna staat een korte samenvatting van de dingen die ouders noemen. Bekijk ze met de deelnemers.
 - 'In de ideale Bibliotheek zeggen ze als je binnenkomt: "Hallo, welkom! Kan ik je helpen?". Eigenlijk is alleen lachen al genoeg. Dan voel je je rustig en welkom. Als de medewerkers aardig zijn, dan zou ik elke dag gaan!'
 - 'In de ideale Bibliotheek geven ze je echt advies. De medewerkers hebben tijd voor je: dat als je een vraag hebt, dat ze goed luisteren en je echt een antwoord krijgt waar je iets aan hebt. Niet dat ze een heel kort antwoord geven omdat ze het druk, druk, druk hebben. Dat ze je aardig antwoord geven en niet zuchtend.'
 - 'In de ideale Bibliotheek zijn mijn kinderen echt welkom. Mijn kinderen mogen gewoon zichzelf zijn: dat ze niet alleen maar stil hoeven te zijn en stil moeten zitten. Mijn kinderen zijn enthousiast, maar daarom niet gelijk vervelend. De mensen in de Bibliotheek hebben echte aandacht voor mijn kinderen in plaats van dat er alleen maar 'sst' naar ze wordt geroepen.'
- Maak met de deelnemers op de flap-over een lijstje van taken die je hebt als je op een gewone dag op de vloer staat. Bedenk met de deelnemers welke aspecten van deze 'ideale Bibliotheek' ze zelf binnen deze taken kunnen inpassen. Bijvoorbeeld: 'Tijdens het terugzetten van boeken lachen we vriendelijk naar alle mensen en we knopen af en toe een klein praatje aan met ouders of met kinderen'.

Afsluiting

Wat wil je zelf meteen morgen in de praktijk brengen? Je kunt de deelnemers mondeling laten antwoorden. Je kunt ze ook één goed voornemen op laten schrijven of samen een lijst van goede voornemens maken. Je kunt de lijst dan op een centrale plek ophangen, zodat de deelnemers er af en toe aan herinnerd worden.

Module D: Kleine praatjes met ouders

Duur: 15 minuten

Doel: Deelnemers kennen verschillende manieren van positieve benadering van laagtaalvaardige ouders. En weten dat dit bijdraagt aan de positieve sfeer in de Bibliotheek. Deelnemers bedenken met elkaar verschillende manieren om praatjes te beginnen, aan de hand van een aantal casussen.

Benodigdheden

- Uitgeprinte werkbladen: één per groepje van drie of vier deelnemers. Er zijn vier verschillende werkbladen met elk een andere casus: is je groep groter, dan kun je meerdere groepjes dezelfde casus geven.

Een goede sfeer in de Bibliotheek kan klein beginnen. Met een laagdrempelig praatje: een eerste contact leggen. Hoe doe je dat op een positieve manier? We verzamelen ideeën met z'n allen.

- Lees de casus van de slide voor: 'Moeder en kind van 2 jaar lopen langzaam de Bibliotheek in: ze kijken om zich heen en het lijkt alsof ze niet precies weten waar ze naar toe moeten of wat ze moeten doen.' Wie herkent dit uit de dagelijkse praktijk en is wel eens op deze ouders afgestapt? Hoe deed je dat? Hoe begon je het gesprek? Laat een aantal deelnemers vertellen. Zijn er nog meer manieren waarop je een gesprek kan beginnen? Welke manier lijkt jullie het prettigste voor de ouders? Waardoor komt dat?
- Maak groepjes van drie of vier deelnemers en geef elk groepje één werkblad met een casus. Geef elk groepje vijf minuten om bij hun casus een aantal verschillende manieren te bedenken waarop je praatjes kunt beginnen.
- De casussen zijn:
 - Een meisje van 3 jaar is boekjes aan het uitkiezen. Haar moeder kletst met haar buurvrouw terwijl ze de wandelwagen met haar baby van 9 maanden heen en weer rolt.
 - Een jongetje van 1,5 jaar rent door de Bibliotheek, trekt boeken uit de kast: zijn vader kijkt op zijn telefoon.
 - Een baby van 6 maanden zit op schoot bij z'n moeder die haar zoon van 4 jaar voorleest. De baby probeert steeds het boekje af te pakken.
 - Een vader probeert zijn zoon van 2,5 jaar een boek voor te lezen, maar hij wil steeds van zijn schoot af.
- Plenaire terugkoppeling: vraag een aantal groepjes om te vertellen wat ze bedachten: welk 'praatje' denk je dat het fijnst is voor de ouders? Je kunt daarna de slide laten zien, waarop de algemene opties te zien zijn: complimentje over het kind / ouder, kletsen over iets wat je ziet gebeuren, over iets wat een kind doet etc.

Afsluiting

Voor een goede sfeer in de Bibliotheek zijn jullie praatjes belangrijk: ouders voelen zich gezien en gehoord, wat echt bijdraagt aan een positiever beeld rondom boeken.

Werkblad bij Module D: Kleine kletspraatjes met ouders

Casus 1:

Een meisje van 3 is boekjes aan het uitkiezen. Haar moeder kletst met haar buurvrouw terwijl ze de wandelwagen met haar baby van 9 maanden heen en weer rolt.

Hoe kan je een kletspraatje met de ouder(s) beginnen?

Bedenk een paar verschillende openingszinnen en schrijf deze hieronder op:

-
-
-

Welke denken jullie dat het fijnste is voor de ouder(s)? Waardoor komt dat?

-
-
-

Werkblad bij Module D: Kleine kletspraatjes met ouders

Casus 2:

Een jongetje van 1,5 rent door de bieb, trekt boeken uit de kast: zijn vader kijkt op zijn telefoon.

Hoe kan je een kletspraatje met de ouder(s) beginnen?

Bedenk een paar verschillende openingszinnen en schrijf deze hieronder op:

-
-
-

Welke denken jullie dat het fijnste is voor de ouder(s)? Waardoor komt dat?

-
-
-

Werkblad bij Module D: Kleine kletspraatjes met ouders

Casus 3:

Een baby van 6 maanden zit op schoot bij z'n moeder die haar zoon van 4 voorleest. De baby probeert steeds het boekje af te pakken.

Hoe kan je een kletspraatje met de ouder(s) beginnen?

Bedenk een paar verschillende openingszinnen en schrijf deze hieronder op:

-
-
-

Welke denken jullie dat het fijnste is voor de ouder(s)? Waardoor komt dat?

-
-
-

Werkblad bij Module D: Kleine kletspraatjes met ouders

Casus 4:

Een vader probeert zijn zoon van 2,5 een boek voor te lezen, maar hij wil steeds van schoot af.

Hoe kan je een kletspraatje met de ouder(s) beginnen? Bedenk een paar verschillende openingszinnen en schrijf deze hieronder op:

-
-
-

Welke denken jullie dat het fijnste is voor de ouder(s)? Waardoor komt dat?

-
-
-

Module E: Langere gesprekken met ouders

Duur: 15 minuten

Doel: Deelnemers weten waar ze ouders naar kunnen verwijzen, zowel binnen als buiten de Bibliotheek. Deelnemers weten ook wat het belangrijkste is om ouders op te wijzen: focus op leesplezier. Deelnemers snappen de metaforen die goed werken bij ouders om uit te leggen waarom leesplezier en praten in je thuistaal belangrijk zijn.

Verwijzen

Soms wordt een praatje met ouders een langer gesprek waarin naar voren komt dat ouders behoefte hebben aan meer: meer informatie of meer leuke dingen die de Bibliotheek of de stad te bieden heeft. Dat is een uitgelezen kans om mensen daarover te vertellen en ze door te verwijzen.

- Waar kan een deelnemer ouders die meer willen weten allemaal naar verwijzen? Laat de slide zien met wegwijzers. Bespreek met de deelnemers of er nog wegwijzers missen binnen en in de omgeving van de Bibliotheek.
- Probeer bezoekers niet te overladen met opties: bedenk samen waar hij of zij op dit moment echt behoefte aan heeft en verwijs daarnaar door. De andere opties komen daarna wel aan bod. Sommige bibliotheken werken met een afspraakkaartje, zie slide, om ouders naar één specifieke activiteit door te verwijzen. Zo kun je ouders steeds meer wegwijzen maken in de Bibliotheek en de leesomgeving.

Leesplezier

Soms heb je zelf tijd om ouders te informeren over voorlezen en boeken. Veel laagtaalvaardige ouders maken zich zorgen dat ze zelf niet zo goed kunnen lezen of dat ze niet weten hoe voorlezen precies moet. Wat is belangrijk om ze te vertellen? Het is van belang om deelnemers en ouders in te laten zien dat het vooral gaat om samen plezier hebben met boeken. Leg de focus altijd op leesplezier bij het voorlezen. Bekijk met de deelnemers de slide met de belangrijkste redenen waarom ze ouders moeten overtuigen om plezier te maken met boeken.

- Waarom is de focus op leesplezier belangrijk?
 - Het is een gemakkelijke opdracht voor ouders: gewoon plezier hebben met een boek! Ouders hoeven niet te denken aan de taalontwikkeling of hun kinderen zoveel mogelijk moeilijke woorden te laten leren tijdens het voorlezen
 - Maar werk je dan toch al aan een groter schoolsucces van je kinderen? Ja: Leesplezier is een van de beste voorspellers van schoolsucces! Ouders begrijpen de metafoor van een wenteltrap vaak heel goed: met je baby of je peuter sta je onderaan de wenteltrap. Als je plezier hebt met je kind met een boek, dan zal een kind later ook met meer plezier zelf gaan lezen. Daardoor wordt het vaak ook gemakkelijker om te lezen, wat het ook weer leuker maakt. Dan loopt je kind vanzelf op die wenteltrap omhoog!
 - Maar als je al begint met het idee dat voorlezen elke dag 15 minuten MOET, en als je probeert je kind heel veel woorden te leren tijdens het lezen, dan kan het zijn dat je kind het voorlezen niet zo leuk meer vindt. Dan is de kans ook groter dat je kind het niet leuk vindt om zelf te lezen en daardoor minder gaat lezen. Dan gaat een kind juist de wenteltrap af in plaats van op: dat moet je niet willen. Daarom is het dus belangrijk dat je als ouder plezier hebt met je kind en een boek! Juist als je hoopt op schoolsucces

van je kind. De wenteltrapmetafoor is een makkelijke manier om ouders het belang van plezier uit te leggen, als je een praatje maakt met ouders

- Door focus op leesplezier te leggen krijgen ouders én kinderen beide positievere gevoelens bij voorlezen en boeken: omdat er niet zo veel moet en omdat het gemakkelijk is. De babytijd is een tijd waarin ook **ouders zelf** makkelijk een positiever gevoel kunnen ontwikkelen rondom boeken en lezen. Het voorlezen van babyboekjes, vertellen wat er te zien is en benoemen wat de baby met het boekje doet, is namelijk voor niemand echt moeilijk en het draait vooral om contact met je kind. Daardoor ontdekken ouders in deze leeftijd dat lezen eigenlijk heel leuk kan zijn en kunnen ze zo meegroeien met hun kind

Lezen en praten in je thuistaal

Voorlezen gaat om plezier, en niet om het leren van de Nederlandse taal. Daarom kan iedereen voorlezen in zijn of haar sterkste taal: graag zelfs! Dat draagt uiteindelijk echt bij aan de ontwikkeling van het Nederlands, al hebben veel ouders het gevoel dat dat niet zo is. Want vaak wordt nog geadviseerd om 'vooral veel Nederlands te praten met je kind, want dat is zo belangrijk!' Terwijl een goed ontwikkelde thuistaal ontzettend belangrijk is voor het leren van een tweede taal of andere talen.

Ouders begrijpen de metafoor van een kasteel altijd goed. Als je een kasteel bouwt, bouw je eerst een stevige onderlaag: een goed fundament. Die stevige basis is je thuistaal. Als dat fundament stevig is, dus als je je thuistaal goed ontwikkelt, kun je er veel mooie grote torens opbouwen. Bijvoorbeeld een heel sterke Nederlandse toren, een Engelse toren, en misschien wel een Chinese toren, mocht je dat willen! Als ouders vragen waarom het belangrijk is om in hun eigen taal voor te lezen, of in die taal te praten of zingen bij een boek: de metafoor van het kasteel werkt!

Afsluiting

Tijd vinden is altijd lastig, maar als je echt tijd kunt maken voor een ouder en gesprekken aan kunt gaan over voorlezen, dan is dat erg waardevol. Voor veel ouders is het een opluchting als je vertelt dat leesplezier het belangrijkste doel is voor ouders. En als je tijd hebt om ouders te verwijzen naar voor hen waardevolle activiteiten is dat helemaal een 'win-win-win-situatie': de Bibliotheek of jullie activiteiten krijgen meer bezoekers, ouders voelen zich gehoord en gezien en zullen een positiever gevoel ontwikkelen én hun kinderen zullen daar baat bij hebben, want goed voorbeeld doet goed volgen.

Afsluiting bijeenkomst

Bedank de deelnemers voor hun aandacht en aanwezigheid.

Kijk terug naar de flap met post-its om te checken of ieders vragen zijn beantwoord.

Reader voor de deelnemers

BoekStart

BoekStart

Reader

Training BoekStart

Voor de bibliotheekmedewerker

Over BoekStart

Lezen met baby's:

voorleesontwikkeling 0–1½ jaar

Belang van voorlezen thuis

Voorlezen is belangrijk voor de taalontwikkeling

Belang van rijmpjes, versjes en liedjes

Boekideeën

Uitgangspunten communicatie

met BoekStartouder

Aandachtspunten in de omgang

met BoekStartouder

Ondersteunen van laagtaalvaardige ouders

Over BoekStart

Bron: www.boekstart.nl

BoekStart is een programma dat het lezen met heel jonge kinderen wil bevorderen én ouders met jonge kinderen wil laten genieten van boeken. BoekStart gaat uit van de gedachte dat kinderen die al op jonge leeftijd in aanraking komen met boeken een voorsprong (op school) ontwikkelen waar ze hun hele leven voordeel van hebben. Samen een boekje kijken, plaatjes aanwijzen en benoemen, versjes leren, verhaaltjes vertellen en ernaar luisteren, versterkt bovendien de band tussen ouder en kind.

BoekStart is ontstaan naar voorbeeld van het landelijke programma Bookstart in Groot-Brittannië. Daar krijgen ouders drie keer een boekenpakket, voordat hun kind naar school gaat. Onderzoek naar dit programma laat zien dat Bookstart-kinderen met een voorsprong aan het lees- en taalonderwijs beginnen. En dat zij deze voorsprong ook gedurende hun hele schoolloopbaan weten te behouden. Ook in het Nederlandse programma worden boeken verspreid. Hierbij speelt de Bibliotheek een actieve rol. Wanneer ouders hun baby lid maken van de Bibliotheek krijgen ze het BoekStartkoffertje met twee babyboekjes en informatie over het belang van voorlezen.

De Bibliotheek werkt samen met gemeente, consultatiebureau en kinderopvang om ouders en kinderen vanaf het allereerste begin met (het lezen van) boeken in aanraking te brengen. De Bibliotheek organiseert op regelmatige basis ouder-kind activiteiten. Vrijwel alle Bibliotheken doen mee aan BoekStart. De belangrijkste opbrengsten uit Nederlands wetenschappelijk onderzoek zijn:

- Onder invloed van BoekStart gaan meer ouders al vroeg voorlezen.
- Ouders die meedoen met BoekStart en hun baby al voor dat deze acht maanden oud is voorlezen, hebben kinderen die hoger scoren op taal.
- De effecten zijn sterker op langere termijn ('sneeuwbaaleffect').
- Vooral temperamentvolle baby's profiteren ervan als hun ouders meedoen met BoekStart.
- BoekStartouders bezoeken vaker de Bibliotheek en zijn bekender met babyboekjes.

BoekStart in de kinderopvang is een uitbreiding op BoekStart en heeft als doel het voorleesklimaat op kinderdagverblijven en peuterspeelzalen te versterken. BoekStart in de kinderopvang bestaat uit de volgende bouwstenen:

- Een aantrekkelijke leesplek in de kinderopvang in samenwerking met de Bibliotheek.
- Opbouw van een startcollectie geschikte boekjes.
- Deskundigheidsbevordering van pedagogisch medewerkers.
- Het betrekken van ouders, zodat er thuis ook (meer) voorgelezen wordt en zij bekend raken met de mogelijkheden van de Bibliotheek.
- Het opstellen van een voorleesplan, zodat voorlezen een vaste plek krijgt in de kinderopvang.
- Samenwerking met partners in een leesbevorderingsnetwerk van onder andere Bibliotheek, gemeente, jeugdgezondheidszorg en boekhandel.

BoekStart wordt in het kader van 'Kunst van Lezen' in opdracht van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap uitgevoerd door Stichting Lezen en de Koninklijke Bibliotheek.

Uitgangspunten

BoekStart voor baby's kent vier uitgangspunten:

Ouders en baby's delen boeken

BoekStart is voor elke baby

Iedere baby wordt bereikt

Er is een nauwe samenwerking tussen organisaties in de voorschoolse periode

Rol van de Bibliotheek

Binnen BoekStart zijn drie elementen van belang:

Ouders van baby's worden door de gemeente, het consultatiebureau en de kinderopvang geïnformeerd over wat de Bibliotheek hun baby te bieden heeft

Het is van belang dat de Bibliotheek zich presenteert op het consultatiebureau om ook op deze manier de Bibliotheek onder de aandacht te brengen van ouders

Ouders worden adequaat opgevangen door bibliotheekprofessionals die het BoekStartkoffertje uitdelen in de Bibliotheek

Doel van BoekStart

Het doel is om ouders van jonge kinderen intensief met boeken en het lezen daarvan in aanraking te brengen door ze te binden aan de plaatselijke openbare Bibliotheek.

Bron: Antwoorden vanuit bibliotheken

- Door BoekStart ontstaat zin in boeken, zin in taal, zin in contact
- Door BoekStart ontstaan al heel vroeg in het gezin rituelen rond boeken en lezen
- Door BoekStart bereik je niet alleen de baby maar ook de ouders
- BoekStart is belangrijk voor interactie en taalstimulering
- BoekStart is belangrijk voor het stimuleren van leesplezier
- BoekStart is belangrijk voor ontluikende geletterdheid
- Wanneer je goed kunt lezen kun je beter participeren in de maatschappij
- BoekStart biedt kansen voor een bredere ontwikkeling van kinderen
- Als je vroeg begint dan wordt lezen gemakkelijker een onderdeel van je leven.
- Zekerheid heb je niet, maar positieve prikkels naar kinderen en ervaringen dat lezen leuk is, werken eraan mee dat kinderen lezers worden

Lezen met baby's

de voorleesontwikkeling van 0 tot 1 1/2 jaar

door Elly van der Linden,

Bureau Leesbevordering & Taalstimulering 0-7 jr

Zuigelingen en dreumesen leren de dingen op hun eigen manier en in hun eigen tempo. Ouders kunnen niet plannen of uitmaken wat ze zuigelingen en dreumesen willen leren. Dat kan wel bij peuters, kleuters en oudere kinderen. Het is daarom belangrijk dat ouders dit weten van baby's en dreumesen en daar rekening mee houden. Het is goed als ouders aanvoelen hoe ze baby's en dreumesen kunnen ondersteunen. Ze zorgen dat er geschikte boekjes zijn, volgen de baby en dreumes in zijn doen en laten en spelen daarop in. Eigenlijk kunnen ouders voortdurend van het kind zelf leren wat het nodig heeft, hoe het denkt en hoe het voelt.

Baby's en dreumesen gaan ook op hun eigen manier met boekjes om. Er zit wel een bepaalde volgorde in het 'boekgedrag' dat je bij alle baby's en dreumesen ziet. Je kunt dus spreken over fasen in de leesontwikkeling, maar die fasen lopen deels nog erg door elkaar. De fase van 'ontdekken van een boek' (exploreren) blijft bijvoorbeeld heel lang doorgaan en 'het oog hebben voor de inhoud' komt heel jong ook al voor.

Fase 1 Ontdekken van een boek (Exploreren van het boek)

Vanaf 2 maanden

Baby's gaan met boekjes hetzelfde om als met willekeurig elk ander speeltje. Zij onderzoeken een boekje door het aan te raken, ernaar te grijpen of te reiken en door het in hun mond te stoppen.

Het zijn tactiele ontdekkingen: ontdekkingen met de tastzin. Ze voelen boekjes met de mond en de handjes. Baby's wapperen met het boekje en laten het gemakkelijk uit de handjes glijpen. Als ze naar het boekje kijken zijn ze gericht op het materiaal, de heldere kleuren en de contrasten. Dit ontdekkingsgedrag (exploratiedrag) is heel zinvol. Het is een opstap naar de fase waarin het kind omgaat met het boekje 'als boek'.

Fase 2 Hanteren van het boek

Vanaf 6 maanden

Baby's gaan een boekje hanteren als 'boek'. Je ziet hen bezig met omslaan van bladzijden, slaan op het boek of wrijven over de plaatjes. Baby's weten dat ze iets nieuws te zien krijgen als ze een bladzijde omslaan maar ze hebben daar maar even vluchtig aandacht voor. Het (stoffen of kunststof) boekje wordt wat minder vaak in de mond gestopt.

In deze fase zijn baby's bezig om routines op te pikken: zo doe je met een boekje! De fase van het leren hanteren van het boekje is een even zinvolle fase als de exploratiefase. Het is nodig als opstap naar de fase waarin baby's aandacht gaan krijgen voor de inhoud van het boekje en gaan begrijpen wat er op de plaatjes te zien is.

Fase 3 Gericht op de inhoud van het boek

Vanaf 9 maanden

Door samen met een volwassene naar plaatjes te kijken, gebaren te maken, te aaien en aan te wijzen, krijgen de plaatjes en de tekst geleidelijk betekenis. Veel baby's begrepen niet eerder de representatieve functie van plaatjes in boeken. Dat betekent dat ze niet begrepen dat plaatjes verwijzen naar allerlei objecten die ze kennen in hun eigen omgeving en gebeurtenissen of handelingen die ze kennen uit eigen ervaring.

Rondom de eerste verjaardag gaan ze steeds meer op de inhoud van boeken reageren. Ze nemen zelf allerlei initiatieven tot wat ze willen bekijken. Dat gebeurt in willekeurige volgorde: van achter naar voor, met bladzijden tegelijk vooruit en weer achteruit, steeds weer opnieuw op zoek naar de plaatjes die het spannendst gevonden worden.

Wat doet de ouder?

Hoewel we dus zien dat alle baby's en dreumesen ongeveer hetzelfde doen met boekjes is het toch zo dat we hen het beste ondersteunen door invoelend te reageren (sensitief responsief te zijn) op het gedrag van het individuele kind op dat moment.

Dat doe je door: goed kijken naar het kind (**volgen**), aanvoelen en bedenken hoe je het beste kunt reageren (**afstemmen**) en iets verzinnen waardoor het spel met het boekje en het gesprek nog wat rijker of interessanter wordt (**toevoegen**).

Het belangrijkste is dat we ons laten leiden door de initiatieven van het kind en niet door het boek. De baby en de dreumes voelen zich dan begrepen en blijven fijn meedoen (blijven betrokken).

Als we zorgen dat baby's en dreumesen genoeg en voldoende gevarieerde boekjes in hun buurt hebben, dan zullen zij die op hun eigen manier uitgebreid gaan onderzoeken en ontdekken.

Meer informatie over de leesontwikkeling van 0 – 1½ jaar

film 'Baby's houden van boeken'

folder Voorlezen aan jonge kinderen 0-4 jaar, hoe doe je dat?

Meer informatie over babyboekjes

www.boekstart.nl > (Boeken)tips

www.leesplein.nl > www.leesplein.nl > 0-6 jaar > babyboeken

Belang van voorlezen thuis

Door Elly van der Linden,

Bureau Leesbevordering & Taalstimulering 0–7 jr

Samen lezen versterkt de band tussen ouder en kind

Wanneer ouders met hun kinderen plezier beleven aan het samen bezig zijn met boekjes dan versterkt dat de band tussen hen. Een boekje is een prima middel om samen ‘aan de praat’ te raken, dus contact te maken met elkaar. Er ontstaat een sfeer van intimiteit, veiligheid en rust en dat is plezierig. Zowel kinderen als ouders raken gehecht aan hun voorleesmomenten samen.

Er ontstaan gewoonten: ‘Zo doen wij dat thuis altijd’

In de babytijd ontstaan thuis de routines en rituelen rondom spelen en lezen van boekjes. Er ontstaan gewoonten die blijven bestaan in de peuter- en kleutertijd en tot ver in de schoolleeftijd.

Wanneer?

Door iedere dag een paar keer te spelen met boekjes ontstaat de gewoonte om dagelijks voor te lezen. Voorlezen is niet iets dat alleen voor het slapen gaan gebeurt. In ieder gezin kan de gewoonte ontstaan op bepaalde vaste momenten te lezen.

Waar?

Meestal wordt er samen gelezen op een vaste geliefde plek: bank, stoel, het grote bed, kussens op de grond, knuffel erbij.

Hoe?

De manier waarop gelezen wordt, ontwikkelt zich ook tot gewoonte: wie houdt het boek vast en slaat de bladzijde om? Vinden er gesprekjes plaats tijdens het voorlezen? Hoe helpt de ouder het kind om het verhaaltje te begrijpen?

Hoe lukt voorlezen het beste?

Wanneer ouders goed begrijpen wat hun kind doet, wat het graag wil, wat het interesseert, waar het graag naar kijkt, hoeveel tijd het nodig heeft, hoe hun kind het best begrijpt wat ze vertellen enzovoort, dan lukt voorlezen het beste. Dus wanneer ouders in staat zijn om hun gedrag af te stemmen op het gedrag van het kind, zijn voorleesmomenten leuk én leerzaam.

Belangrijk is dat ouders hun kinderen niet aanzetten tot een bepaald gedrag. Hoe jonger kinderen zijn, hoe minder je dit ook zal lukken. Als kinderen hierin vaak gefrustreerd worden zal het plezier in de voorleesmomenten sneller over gaan dan wanneer kinderen op hun eigen manier boekjes mogen ontdekken, spelen en reageren.

Zo wordt een kind een lezer

Worden kinderen met wie van jongsaf met boekjes is gespeeld en die (veel) zijn voorgelezen allemaal gretige lezers?

Algemeen kan worden aangenomen, en is wetenschappelijk onderzocht, dat kinderen die prettige en positieve ervaringen met voorlezen thuis hebben opgedaan, zelf graag (gaan) lezen. (Adriana Bus, 1995)

Je kunt niet zeggen: 'alleen als een kind vanuit zichzelf belangstelling heeft voor boeken en lezen, heeft het plezier in lezen'. Je kunt wel zeggen: 'voorlezen en plezier beleven aan voorlezen en boeken wekt in veel gevallen belangstelling op voor boeken en lezen'.

Vergelijk dit eens met het volgende: als je als jong kind veel plezier hebt als je met je vader voetbalt, en je vader blijft vol plezier en geduld de bal naar je terugschoppen, is de kans dat je voetballen als hobby blijft doen groter dan wanneer je vader het spel snel opgeeft en het niet plezierig kan maken voor jou als kind.

Om van kinderen lezers te maken is de leescultuur thuis van invloed:

Een kind heeft thuis veel kinderboeken om zich heen (aan voorleesniveau aangepast).

In het gezin zijn boeken en tijdschriften aanwezig die gelezen worden door gezinsleden.

Gezinsleden zijn lid van de Bibliotheek en men gaat regelmatig boeken lenen.

Gezinsleden hebben zelf plezier in lezen, waarderen lezen en voorlezen.

Gezinsleden zijn regelmatig bezig met lees-en schrijfactiviteiten.

Voorlezen is belangrijk voor de taalontwikkeling

Door Elly van der Linden,

Bureau Leesbevordering & Taalstimulering 0–7 jr

Voorlezen is een krachtig instrument om de taalontwikkeling van kinderen te stimuleren.

Ook in babyboeken en boeken voor dreumesen is het goed als er teksten staan die voorgelezen worden, bijvoorbeeld rijmteksten.

Kinderen horen hoe de ouder vertelt wat er te zien is in het boek en kinderen gaan meedoen. Ze leren benoemen wat ze zien en hoe iets heet. En kinderen luisteren naar de teksten in het boek die de ouders voorlezen. Door dit taalaanbod breiden de kinderen hun woordenschat steeds verder uit.

Er ontstaat een passieve woordenschat: woorden die kinderen wel begrijpen maar nog niet zelf kunnen zeggen.

Er ontstaat een actieve woordenschat: woorden die kinderen ook zelf kunnen zeggen (produceren).

Van voorlezen leren kinderen ook hoe taal in elkaar zit, hoe zinnen worden gemaakt, de zinsopbouw. Dit helpt kinderen bij het zelf formuleren, leren hoe je je uitdrukt, iets onder woorden brengt.

Kinderen leren naar verhalen te luisteren en verhalen te begrijpen. Ze leren dat verhalen een opbouw hebben, dat de voorkant van het boek al iets vertelt over het verhaal in het boek.

Kinderen horen boekentaal. Boekentaal is anders dan spreektaal.

Als voorlezen op een interactieve manier gebeurt, leert het kind door middel van de gesprekjes zich uitdrukken, vertellen, opmerkingen maken, antwoorden geven en zelf vragen stellen.

Kinderen ontdekken dat de 'kriebeltjes' op de bladzijden iets betekenen. Ze leren dat geschreven teksten, woorden kunnen worden uitgesproken.

Kinderen gaan zelf het boek navertellen of 'voorlezen'. Daarbij gebruiken ze op een bepaald moment de letterlijke zinnen in het boek.

Kinderen leren over boeken: de verschillende soorten boeken, kenmerken van boeken, hoe je omgaat met een boek, dat plaatjes en tekst samen een verhaal vertellen, dat boeken gelezen worden van voor naar achter, regels van links naar rechts.

Belang van rijmpjes, versjes en liedjes

Door Elly van der Linden,

Bureau Leesbevordering & Taalstimulering 0–7 jr

Baby's en dreumesen genieten van liedjes en versjes. In een eerder BoekStartkoffertje zat het bekende boekje en een cd met 'Liedjes en versjes uit grootmoeders tijd'. Een voorbeeld van een van de liedjes is:

*Hop! hop! hop! paardje in galop,
over hekken, sloten henen
maar voorzichtig – breek geen benen*

*hop! hop! hop! paardje in galop!
hop! hop! hop! paardje eet geen stro
'k zal het paardje haver kopen
dat het in galop gaat lopen*

hop! hop! ho! paardje eet geen stro

Sommige jonge ouders kennen dit liedje en spelletje van toen ze zelf nog klein waren. Ze weten nu hoe je de baby of dreumes op je bovenbenen laat zitten (als hij al goed kan zitten) en hoe ze de baby of dreumes op het ritme van het liedje op en neer moeten 'hoppen'. Ze weten waar de korte pauzes in het liedje zitten waarbij het 'hoppen' even moet stoppen. Ze weten ook nog hoe het ritme varieert, waar je moet versnellen.

Er zijn ook ouders die weten alleen 'ongeveer nog hoe dit liedje en spelletje gaat'. Zij vragen zich af: *hoe waren de woorden ook alweer precies? Hoe was die melodie? En hoe doe je dat 'hop hop spelletje'?* Andere jonge ouders kennen het liedje en het spelletje misschien helemaal niet.

Deze cd Liedjes & versjes uit grootmoeders tijd, én het kleine boekje met teksten, is een hulpmiddel om de liedjes te leren zingen en de bewegingsspelletjes mee te doen. De ouder zet de cd op en doet mee. Na een paar keer oefenen gaat het vanzelf en is de cd niet meer nodig. De ouder gaat een liedje en spelletje aanpassen aan het tempo dat op dat moment het prettigst is voor het kind en de ouder zelf. En het liedje en spelletje wordt een paar keer herhaald. Want dat vindt een klein kind nog het allerleukste: ... nog een keer!

De ouder kan natuurlijk ook de cd opzetten en meedoen. Die mogelijkheid is heerlijk als een ouder zich onzeker voelt over de eigen zangprestaties. Het liedje klinkt toch vrolijk door de kamer.

Misschien is na een aantal keren de onzekerheid verdwenen en merkt de ouder dat zijn of haar baby nog intenser oplet en geniet als de ouder zelf zingt. De stem van de ouder is zó vertrouwd!
... Dat is leuk om te horen. En papa of mama snappen precies wanneer ik het nog een keer wil horen, of een beetje vlugger, of harder, dicht en zacht bij mijn oor, of juist wat drukker en wilder. Ze

weten ook meteen wanneer ik moe word. Ze neuriën en wiegen me dan alleen nog maar wat. Dat vind ik ook heerlijk...

Het belang van zingen met jonge kinderen wordt de laatste jaren steeds meer onderkend. Niet alleen met peuters maar ook zeker al met baby's en dreumesen. Bedoeld wordt het zingen vóór de baby en dreumes. Bekend zijn de slaapliedjes die rust geven en veiligheid. Maar er zijn ook schootliedjes waarbij baby's en dreumesen juist geactiveerd worden. Er zijn troostversjes en liedjes die bij dagelijkse handelingen aansluiten: de aankleed- en badliedjes.

Plezier in taal

Door 'samen' te zingen groeit de emotionele band met de ouder. Men heeft samen plezier. Omdat de kinderen de woorden uit de liedjes opnemen krijgen ze een enorme passieve woordenschat mee.

Er ontstaat niet alleen plezier in de melodieën van de liedjes maar ook plezier in taal. Met versjes is dit nog opvallender. De rijmwoorden klinken aangenaam, zijn voorspelbaar en gauw zo vertrouwd dat de baby al weet wat er komen gaat of de dreumes zegt zelfs het rijmwoordje al mee.

Rijm en alliteratie

In versjes zit vaak ook veel alliteratie. Dat zijn de begin- en eindletters in woorden die hetzelfde klinken: 'oze wieze woze wieze walla', of 'zwarte zwanen, witte zwanen', 'likkelikkelik' 'prikkeprikprik', 'rommelebommelebom'. Voor baby's en dreumesen is dit al heerlijk om te horen. Ze genieten van hoe hun ouders deze versjes en rijmteksten opzeggen en lezen uit een boekje. Binnen korte tijd weten ze al hoe het versje gaat, zeggen een woordje mee en weten dat ze de volgende bladzijde om moeten slaan. Dan komt er weer een ander versje!

Ritme

In rijmpjes en versjes zit een ritme dat aangenaam is. Baby's hebben een aangeboren ritmegevoel, is onlangs nog eens in wetenschappelijk onderzoek bewezen. In dat onderzoek was te zien dat baby's prettig en positief reageerden op een ritme dat ze hoorden en dat ze gefrustreerd reageerden als dat ritme verstoord werd. Hersenonderzoek wijst uit dat dit aangeboren ritmegevoel van baby's heel belangrijk is voor de taalontwikkeling.

Waarom van die oude liedjes?

Jonge ouders vragen zich vaak af waarom oude liedjes nog altijd gebruikt worden. Over dit onderwerp is door deskundigen veel geschreven. Men is vaak eensgezind: de praktijk laat zien dat kinderen binnen hun eigen taalgebied blijkbaar altijd nog plezier beleven aan deze bepaalde melodie, deze toonhoogte, dit ritme en deze taal, ook al wordt niets van de inhoud begrepen. Dat blijkt niet van belang. Een tweede argument om trouw te zijn aan deze soms al eeuwenoude liedjes is dat ze behoren tot ons cultureel erfgoed.

Maar het allerbelangrijkste is dat ze blijven hangen, ze overleven vanzelf en komen altijd en overal weer terug. En hoe dat komt?

Versjes, rijmpjes en liedjesboeken in de babyhoek

In de babyhoek in de Bibliotheek zou het daarom heel fijn, zinvol en enthousiasmerend zijn als er behalve een collectie stoffen en kunststof babyboekjes een fijne collectie boekjes met versjes, rijmpjes en liedjes aanwezig is. Een gevarieerde collectie van babyboekjes met rijmpjes, versjes en liedjes tot boeken voor de ouders waarin de teksten en muzieknotaties staan, én de cd's om de melodie te leren.

Boekgegevens
Kleuren
John J. Reiss
Rubinstein (2017)

Door: *Lea Kessels*

Kleuren

Een goed babyboekje prikkelt alle zintuigen. *Kleuren* voldoet grotendeels aan die eis, bijna alle zintuigen komen aan hun trekken. De felgekleurde visjes, het gekraak van de eerste pagina, de lintjes en de zachte vulling geven je baby veel om te beleven.

Wat zie ik?

Denk nou niet meteen dat je je baby van drie maanden de kleuren moet leren. Het is vooral het contrast van de illustraties dat de aandacht zal trekken. Baby-oogjes zijn volop in ontwikkeling en het scherp stellen gaat nog niet zo goed. Door het boekje rustig op een afstand van zo'n 30 centimeter te houden, kan je baby zich op zijn/haar eigen tempo focussen. Als de aandacht is getrokken kun je het boekje langzaam opzij bewegen. Kijk hoe de oogjes het boekje volgen. Ga niet te lang door, dit is hard werken voor je kindje.

Wat hoor ik?

Een volgende stap is het geluid van de folie, die al snel door je baby wordt opgemerkt. Het gekraak wordt waargenomen en het hoofdje draait in de richting waar het vandaan komt. Je kindje zal het geluid al gauw herkennen.

Wat voel ik?

Zodra de handjes gaan grijpen worden de gekleurde lintjes interessant. Met eindeloos geduld bewegen de vingertjes richting de flapjes, aanvankelijk nog heen en weer bewegend, maar alras volgen de grijp-bewegingen. Een fantastische oefening in fijne motoriek.

Leuk spelletje

Intussen wordt de grove motoriek ook niet verwaarloosd: het boekje wappert in het rond, valt op de grond, eerst per ongeluk, tot verbazing van je baby: waar is het boekje nou?. Maar zodra het kindje tot de ontdekking komt dat iets wat je niet kunt zien niet echt weg is, komt de fase van het eindeloos op de grond gooien, oprapen en zo verder. Een heerlijk spelletje als je een maand of acht bent, en nog maanden daarna.

Lekker bezig

Als je kindje opgroeit met boekjes in de buurt, zal het zich op enig moment toeleggen op het bladeren: van achter naar voor en van voor naar achter. Wat is dat leuk om te doen. Ook dit is fijne motoriek en door het te oefenen met zo'n lichtgewicht boekje, is de stap naar een kartonboekje straks niet zo groot.

Van mij!

Maar welk zintuig komt er dan niet aan bod? De neus natuurlijk! Als het goed is, ruikt het boekje vrij neutraal als je het in je bezit krijgt. Maar de eigen geur komt er vanzelf in als je kindje het lekker in de mond stopt en erop gaat sabbelen, ermee slaapt, speelt en wappert. Dan is het pas echt 'mijn boekje'.

Door: *Julienne van den Heuvel*

Boekgegevens

Dag dieren!

Dick Bruna (tekeningen)

Uitgeverij Mercis (2008)

ISBN 9789056470890

Dag dieren

Acht afbeeldingen van dieren: een zebra, een poes, een lammetje, een pandabeer, een pinguïn, een vis, een hondje en een koe. Ze zijn verzameld, op elke bladzijde een, in dit knisperige, stoffen boekje zonder tekst. In de dubbelgenaaide 'bladen' is folie verwerkt, waardoor het gezellig ritselt en kraakt. En heel praktisch: het materiaal is bestand tegen wassen in koud water. Een leuke kennismaking met het werk van Dick Bruna!

Aandacht trekken

Dit kraakgeluidje trekt al vanzelf de aandacht van heel jonge baby's van zo'n maand of drie. Friemel aan de bladzijden om het boekje te laten ritselen en je baby zal zijn handjes er naartoe bewegen. Geef het hem zelf in handen en je kleintje zal even

zoet zijn met frummelen en kraken. Gun hem de tijd om dat uitgebreid te ontdekken. Leg hem maar rustig met het boekje in de box, zodat hij alle bewegingsvrijheid heeft.

Aandacht vasthouden

Behalve het geluidje, houden ook de eenvoudige zwart-witillustraties tegen de heldere achtergrond in primaire kleuren de aandacht vast. Het contrast is goed te zien voor baby's. Laat een paar dieren zien en benoem deze of maak het betreffende geluid. Eis niet teveel van je kleintje, het wordt al gauw teveel. Twee tot drie dieren is in het begin genoeg. Je merkt vanzelf als je baby er weer een of twee bij kan hebben.

Aandacht geven

Lekker bij papa of mama op schoot, die bij elk plaatje een ander geluid maakt of iets vertelt. Dat is leuk! Het gaat om de klank van je stem, het geeft niets als je kleintje het nog niet begrijpt. Misschien is er wel een poes of hond of staat er een vissenkomp of aquarium in de kamer. Dan is het leuk om van het betreffende plaatje samen naar het echte dier te gaan. En van de zebra, het lammetje, de panda en de pinguïn is er misschien wel een knuffel-exemplaar. Laat je kleintje er rustig mee kennismaken. Niet meteen in het gezichtje duwen. Je baby beweegt al gauw zelf met het speelgoed dier naar zijn mond.

Samen genieten

Als de aandacht verslapt, leg je het boekje weg. Echt uit het zicht, dan is het na een tijdje weer nieuw. Als het in zijn directe omgeving blijft liggen, gaat de verrassing ervan af, waardoor het moeilijker wordt de aandacht van de baby ermee te trekken. Ook al is er voor de baby nu nog geen verschil tussen een boekje en speelgoed, hij zal al gauw ervaren dat dit 'speeltje' verband houdt met warmte en aandacht, dat het iets is waarmee je samen bezig bent. Zodat na een tijdje het boekje met enthousiast gekraai herkend wordt!

Uitgangspunten communicatie met BoekStartouder

Door Will Glorius, Interactiespecialist jonge kinderen

Hoe denk jij over de BoekStartouder?

Als je werkt met ouders en baby's dan is het goed je af te vragen hoe je over de doelgroep denkt. Dit is bepalend voor je houding ten opzichte van de doelgroep.

Ouders verdienen respect

Vanuit BoekStart hebben we boodschappen en informatie die we aan ouders willen geven. De ouder moet echter op de eerste plaats voelen en horen dat hij gerespecteerd wordt en de vrijheid krijgt om jouw informatie al of niet tot zich te nemen. Ouders en kinderen zoeken hun eigen individuele weg in hun omgang met elkaar en dit verdient het om daar met respect naar te kijken.

Ouders hebben eigen ideeën en verwachtingen, ook over lezen met hun baby

Ouders hebben hun eigen ideeën en verwachtingen over hun kind en hun ouderschap: wat wil ik voor mijn kind? Wat vind ik belangrijk? Hoe wil ik ermee omgaan en ervoor zorgen? Ouders hebben ook ideeën over lezen en het belang van lezen met hun baby.

Ouders willen iets leren als ze denken dat dit hun kind ten goede komt

Ouders willen het beste voor hun kinderen. Ze willen dat hun kindje zich goed voelt, lacht, blij en gelukkig is, goed groeit en zich ontwikkelt en tevreden is. Ouders willen iets leren als ze denken dat het hun baby ten goede komt.

Ouders zijn de deskundigen van hun kind

Ouders kennen hun kind als geen ander. Zij weten hoe hun kind reageert, wat zijn bedoelingen zijn, wat hij wil en hoe ze hem daarbij kunnen helpen. Dit geldt ook voor de omgang met boekjes.

Veel ouders zijn 'allergisch' voor tips en adviezen

Ouders zitten niet te wachten op ongevroegde, weliswaar goed bedoelde, adviezen en tips. Ze willen gezien en gehoord worden in hun beste bedoelingen. Je kunt je afvragen hoe je deze ouders zou kunnen helpen.

Aandachtspunten in de omgang met de BoekStartouder

Door Will Glorius, Interactiespecialist jonge kinderen

Het is altijd prettig voor ouders als ze iets kunnen vertellen over hun ervaring met hun baby. Geef ze daar de ruimte voor: Wat doet uw kindje met een boekje? Vertel eens hoe dat gaat bij u en uw kind.

Als jij een boodschap wilt geven, is het goed om te vragen of de ouder daar behoefte aan heeft.

Bijvoorbeeld:

- Vindt u het prettig als ik hier iets over vertel?
- Wij hebben hier informatie over. Zal ik u die geven / vertellen?
- Kijk, wat wij nou belangrijk vinden vanuit BoekStart, wilt u dat weten?
- Wilt u een tip hebben?

Wanneer je je op deze manier eerst op de ouder afstemt, kan de ouder beter open staan voor de informatie die je wilt vertellen. Het is fijn als je toevoegt: misschien kunt u hier iets mee!

Wat ouders met boekjes en hun kinderen doen is altijd goed. Het helpt niet om daarover in gesprek of discussie te gaan als je het niet juist vindt of afkeurt.

En tot slot nog een tip: noem de baby bij de naam. Dat heb je zo gezien op de BoekStartbon die de ouder meebrengt. De ouder heet dan ... 'de mama (moeder) van'

Ondersteunen van laagtaalvaardige ouders

Door Lisa van der Winden en Wietske Visser

Een van de belangrijkste taken van bibliotheekmedewerkers is de Bibliotheek toegankelijk maken voor iedereen. Ook voor laagtaalvaardige ouders en hun kinderen. Juist voor deze mensen is de Bibliotheek niet vanzelfsprekend een toegankelijke plek. Maar wel een plek of omgeving waar een verschil gemaakt kan worden in hun houding ten opzichte van lezen. Dus hoe kun je, als bibliotheekmedewerker, contact leggen met deze bezoekers? Hoe zet je de deur van de Bibliotheek voor ze open?

Ons gevoel bij boeken, lezen en voorlezen

Grote kans dat jij een positief gevoel hebt bij boeken en voorlezen, omdat je zelf in een Bibliotheek bent gaan werken. Hoogstwaarschijnlijk is dat gevoel bij veel laaggeletterde mensen minder positief dan bij ons. Veel laagtaalvaardige mensen zullen niet graag voor hun plezier een boek lezen of voorlezen, omdat het voor hen vaak niet gemakkelijk gaat en geen ontspanning brengt. Het is belangrijk voor ons om te weten dat er mensen zijn die niet zo van boeken houden, of zelfs een hekel hebben aan alles wat met boeken en lezen te maken heeft. Dan moet je bijvoorbeeld ook denken aan: iets opzoeken op internet, voorlezen aan hun kind, meedoen met de inloop in kleuterklas waarbij je moet voorlezen, naar de Bibliotheek gaan, tijdschriften en kranten lezen, brieven krijgen van instanties zoals de Belastingdienst, etc.

We kunnen met z'n allen zorgen dat de ervaringen met boeken en lezen voor deze ouders en voor hun kinderen positiever worden. Hun gevoelens worden positiever:

- elke keer dat ze naar huis gaan met een boek dat helemaal bij hen past
- elke keer dat één van jullie goed heeft geluisterd naar waar ze naar op zoek zijn en ze goed heeft geadviseerd
- elke keer dat ze aardig geholpen zijn bij het lenen van boeken
- elke keer dat ze een compliment krijgen dat het zo goed is dat ze met hun kind naar de Bibliotheek gaan.

Als wij ervoor kunnen zorgen dat de Bibliotheek een fijne plek is voor mensen, straalt dat uit naar alle andere dingen die daar ook mee te maken hebben. Wij kunnen een verschil maken!

Over laagtaalvaardigheid: cijfers en oorzaken

Laagtaalvaardigheid is een groot probleem. Er zijn verschillende cijfers en onderzoeken over laaggeletterdheid. Uit onderzoek² van de Algemene Rekenkamer uit 2012 blijkt dat het aantal laaggeletterden boven de 16 jaar uitkomt op **1,9 miljoen**. Uit onderzoek van Stichting Lezen & Schrijven³ uit 2016 blijkt dat **11,6%** van de mensen tussen de 16-65 laaggeletterd zijn (is ca. 1,28 miljoen). De cijfers van de grote steden zijn vaak nog veel hoger.

2 Aanpak van laaggeletterdheid, Algemene Rekenkamer, 2016

3 Feiten en cijfers Geletterdheid 2016, Stichting Lezen & schrijven

Je kunt niet aan de buitenkant zien of iemand laagtaalvaardig is of niet. En je weet ook niet zomaar waardoor het komt. Er zijn namelijk verschillende oorzaken waardoor mensen laagtaalvaardig zijn en dus verschillen ook de problemen waar deze mensen tegenaan lopen. Sommige mensen zijn laagtaalvaardig omdat hun thuissituatie niet optimaal is of was toen ze opgroeiden. Soms komt het doordat het onderwijs dat ze kregen niet goed was, of ze te weinig naar school zijn geweest. Soms ligt het aan individuele uitdagingen, zoals dyslexie. Of hun laagtaalvaardigheid heeft meerdere oorzaken tegelijkertijd.

Overzicht van de verschillende oorzaken:

- Laagtaalvaardigheid is veroorzaakt door de **thuissituatie**:
 - Taalarme omgeving
Er is altijd weinig gepraat in je directe omgeving. In sommige gezinnen worden vooral opdrachten of bevelen gegeven, en zijn er weinig echte gesprekken. Hier leer je niet zoveel van, want taal leer je door het te moeten gebruiken.
 - Niet-geletterde omgeving:
Er zijn weinig boeken, tijdschriften, kranten etc. aanwezig in je directe omgeving. Het kan zijn dat mensen zijn opgegroeid in een gezin waar misschien wel veel werd gepraat, maar waar weinig werd gelezen. Je ziet dan weinig geschreven teksten en de taal die daarbij hoort. Dat is jammer, want in geschreven taal worden veel meer verschillende woorden gebruikt dan in gesproken taal.
 - Niet-Nederlandstalige omgeving
Je hebt een andere moedertaal dan het Nederlands en je Nederlandse taal is (nog) niet sterk. Je wordt dan laagtaalvaardig genoemd in het Nederlands, maar dat hoeft niet te betekenen dat je laagtaalvaardig bent in andere talen. Sommige ouders lezen juist in hun eigen thuistaal veel voor of vertellen verhalen.
- Laagtaalvaardigheid is veroorzaakt door **onderwijs en oefening**:
 - Weinig onderwijs
Je hebt weinig of geen onderwijs gehad: je hebt daardoor weinig schoolse vaardigheden geleerd die bijdragen aan je taalvaardigheid.
 - Weinig oefening
Taalvaardigheid kun je ook weer verliezen, doordat je het niet gebruikt. Misschien kon je wel goed lezen en schrijven, maar doordat je het erg weinig doet, verloorde je het.
- **Individuele oorzaken**: zoals bijvoorbeeld dyslexie of een taalstoornis. Lezen en / of schrijven is dan vaak veel moeilijker.

Al deze oorzaken van laagtaalvaardigheid zorgen er niet alleen voor dat je minder goed kunt lezen en voorlezen, maar dat er ook een grote kans is dat je het minder leuk vindt. (Voor)lezen is dan namelijk niet ontspannend, leuk, gezellig en verrijkend, zoals wij dat misschien wel ervaren.

Wij kunnen zelf niet het hele probleem van laaggeletterdheid oplossen. We kunnen niet al die mensen in korte tijd goed leren lezen. En we kunnen niet alle ouders aan het voorlezen krijgen. Maar... wij kunnen ouders en kinderen wel helpen om een positiever gevoel te ontwikkelen bij boeken en bij lezen! Wij kunnen ervoor zorgen dat ze ook eens andere ervaringen opdoen in de

Bibliotheek of rondom lezen. Wij kunnen ervoor zorgen dat de omgeving van kinderen rijker wordt aan taal en boeken: door te zorgen dat de Bibliotheek voor hen en voor hun ouders een fijne plek is waar ze graag en veel komen. Als we ouders een positiever gevoel geven rondom lezen, dan straalt dat ook af op het kind.

Een fijne plek voor laagtaalvaardige ouders

Als frontofficemedewerker kun je een grote impact hebben op hoe laagtaalvaardige ouders over de Bibliotheek denken en hoe fijn ze het er vinden met hun kinderen. We interviewden een aantal laagtaalvaardige ouders over hun ideale Bibliotheek:

- 'In de ideale Bibliotheek zeggen ze als je binnenkomt: 'Hallo, welkom! Kan ik je helpen?' Eigenlijk is alleen lachen al genoeg. Dan voel je je rustig en welkom. Als de medewerkers aardig zijn, dan zou ik elke dag gaan!'
- 'In de ideale Bibliotheek geven ze je echt advies. De medewerkers hebben tijd voor je: dat als je een vraag hebt, dat ze goed luisteren en je echt een antwoord krijgt waar je iets aan hebt. Niet dat ze een heel kort antwoord geven omdat ze het druk, druk, druk hebben. Dat ze je aardig antwoord geven en niet zuchtend.'
- 'In de ideale Bibliotheek zijn mijn kinderen echt welkom. Mijn kinderen mogen gewoon zichzelf zijn: dat ze niet alleen maar stil hoeven te zijn en stil moeten zitten. Mijn kinderen zijn enthousiast, maar daarom niet gelijk vervelend. De mensen in de Bibliotheek hebben echte aandacht voor mijn kinderen in plaats van dat er alleen maar 'sst' naar ze wordt geroepen.'

Goed om in je achterhoofd te hebben als je zelf op de vloer staat. Ben je je voldoende bewust van je eigen houding en wat je uitstraalt? Tijdens het terugzetten van boeken bijvoorbeeld: ben je dan alleen maar geconcentreerd bezig en sluit je je af? Of kijk je ook om je heen en maak je oogcontact? Hiermee geef je aan dat je, tussen het opruimen door, openstaat voor contact. En als je wat meer tijd hebt, kun je ook een klein praatje aanknopen met ouders of met kinderen.

Kleine praatjes met ouders en langere gesprekken

Een goede sfeer in de Bibliotheek kan klein beginnen. Met een laagdrempelig praatje: een eerste contact leggen. Complimenten maken over kinderen vinden ouders altijd fijn: 'Wat is je kind hard op zoek naar boeken!' of 'Wauw, wat fijn dat jullie vandaag naar de Bibliotheek zijn gekomen, terwijl het zo slecht weer is, echt goed van jullie!' Let op: complimenten moet je wel echt menen.

Soms wordt een praatjes met ouders een langer gesprek, waarin naar voren komt dat ouders behoefte hebben aan meer; meer informatie over boeken, of een verwijzing naar leuke dingen die de Bibliotheek of de stad te bieden heeft. Dat is een uitgelezen kans om mensen daarover te vertellen en ze door te verwijzen:

- **Verwijzen:** Wijs de ouder op leuke (BoekStart)activiteiten die geschikt zijn voor de leeftijd van hun kind. Of naar externe organisaties zoals bijvoorbeeld de VoorleesExpress of initiatieven van buurthuizen. Probeer bezoekers niet te overladen met opties: probeer samen te bedenken waar hij of zij op dit moment echt behoefte aan heeft en verwijs daarnaar. De andere opties komen misschien bij een volgend bezoek aan bod.

- **Vertellen dat ze niets anders hoeven te doen dan plezier te hebben met een boek.** Veel laagtaalvaardige ouders maken zich zorgen over dat ze zelf niet zo goed kunnen lezen of dat ze niet weten hoe voorlezen precies moet. Wat is belangrijk om ze te vertellen? Het is van belang om deelnemers en ouders in te laten zien dat het vooral gaat om samen plezier hebben met boeken. Dit is een (hopelijk) eenvoudige en overzichtelijke opdracht voor ouders. Ze hoeven niet bij elke bladzijde die ze voorlezen te denken aan de taalontwikkeling of woordenschat van hun kinderen, als ze het maar fijn en gezellig maken met een boek. Samen kijken, zingen en kletsen is voldoende. En zo werken ze toch (ongemerkt) aan schoolsucces, want leesplezier is nog steeds één van de beste voorspellers van later schoolsucces!
- **Vertellen dat lezen en praten in je thuistaal echt belangrijk is.** Voorlezen gaat om plezier, en niet om het leren van de Nederlandse taal. Daarom kan iedereen voorlezen in zijn of haar sterkste taal: graag zelfs! Dat draagt uiteindelijk echt bij aan de ontwikkeling van het Nederlands, al hebben veel ouders het gevoel dat dat niet zo is. Want vaak wordt nog geadviseerd om 'vooral veel Nederlands te praten met je kind, want dat is zo belangrijk!' Terwijl een goed ontwikkelde thuistaal ontzettend belangrijk is voor het leren van een tweede taal of andere talen.

Tijd vinden is altijd lastig als je nog veel andere dingen te doen hebt. Maar als je echt tijd kunt maken voor een ouder en bijvoorbeeld een gesprekje kunt hebben over voorlezen, dan is dat heel erg waardevol. Voor veel ouders is het een opluchting als je vertelt dat leesplezier het belangrijkste doel is voor ouders. En als je ook nog tijd hebt om ouders te verwijzen naar voor hun waardevolle activiteiten, dan is dat helemaal een 'win-win-win-situatie': de Bibliotheek of jullie activiteiten krijgen meer bezoekers, ouders voelen zich gehoord en gezien en ontwikkelen een positiever gevoel rondom lezen én hun kinderen zullen daar baat bij hebben, want hun ouders geven een deel van dat fijne gevoel door.

Kortom: jij kan echt verschil maken voor laagtaalvaardige ouders én hun kinderen

Door ze zich welkom te laten voelen, door ze geduldig te helpen hun weg te vinden in de Bibliotheek en door ze verder te verwijzen naar andere leuke dingen die de Bibliotheek ze te bieden heeft. Samen kunnen we zorgen dat ouders vaak en met plezier de Bibliotheek bezoeken. En dat hun kinderen het een fijne plek gaan vinden. Zo kunnen wij echt bijdragen aan hun plezier in lezen en boeken én aan hun latere schoolsucces. Dus: zet je glimlach op en geniet ervan!